D. TH. NECULUȚĂ * SPRE ȚĂRMUL DREPTĂȚII

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

D. TH. NECULUȚĂ

SPRE ȚĂRMUL DREPTĂȚII

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

**În colecția
„Biblioteca pentru toți"
au apărut:**

* * *

PROZATORII CONTEMPORANULUI

304 pag. — 5,45 lei

★

N. Filimon

CIOCOII VECHI ȘI NOI

312 pag. — 3,75 lei

★

A. Vlahuță

NUVELE, SCHIȚE, ARTICOLE

264 pag. — 3,55 lei

★

G. Topîrceanu

VERSURI ȘI PROZĂ

288 pag. — 3,65 lei

Lei 2,45

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

D. TH. NECULUŢĂ

SPRE ŢĂRMUL DREPTĂŢII

Ediţie îngrijită şi prefaţată de
MIHU DRAGOMIR

Ediţia a II-a revăzută

Elevei Irandes
Mihaela pentru merite
la învă-ţă-tură
25 VI 1961.

1959

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

Tirajul al doilea

PRIMUL NOSTRU POET MUNCITOR

I-a fost dată modestului cizmar Dumitru Neculuţă cinstea de a fi primul poet romîn ridicat din rîndul clasei muncitoare.

Născut la 3 octombrie 1859[1], în Tîrgu-Frumos, poetul era fiul unor oameni sărmani, fără ştiinţă de carte, Zamfira şi Toader a Ciubotăriţii, care n-aveau cum să bănuiască vreodată că numele lor va fi notat de cercetătorii literari. Numele tatălui arată, desigur, profesiunea, moştenită şi ea din părinţi, şi este lesne de dedus că micul Dimitrie (aşa cum îi este trecut numele în mitrică) a deprins din copilărie, de la tatăl său, probabil ciubotarul satului, primele noţiuni ale meseriei sale de mai tîrziu. Cum familia, despre care nu mai avem pînă în prezent alte ştiri, o ducea greu, de azi pe mîine, Dimitrie este nevoit să-şi încerce norocul aiurea, şi, în vîrstă de numai zece ani, pleacă la Iaşi în căutare de lucru. Aici lucrează, bănuim, pe la diferiţi meşteri cizmari, continuîndu-şi în mod firesc meseria deprinsă în rudimentarul atelier părintesc.

Pe lîngă cizmărie, el începe să înveţe, însă, şi ceva din asprele legi ale luptei de clasă, în acea perioadă de mari frămîn-

---

[1] 20 septembrie, stil vechi. Registru pentru naştere şi botez pe anul 1859, ţinutul Iaşi, ocolul Cîrligătura, fila 3 verso (Arhivele Statului, Iaşi).

țări sociale, cînd burghezia începuse să se afirme cu toată forța ei exploatatoare. Neavînd, încă, prea multe date, putem doar să bănuim că gustul lecturilor și setea devorantă de învățătură le va fi căpătat prin contactul cu cercurile socialiste, pe atunci în formare la Iași, ca și în alte orașe mai mari ale țării. Tînărul Dimitrie era hotărît să pășească pe o altă cale decît pe aceea a patriarhalismului mizer și obscurantist cunoscut acasă. Deși numai cu două clase primare oficial absolvite, ajunge în curînd să îndeplinească temporar funcția de învățător, bineînțeles suplinind pe cineva. Atunci a și început, probabil, să-și aștearnă gîndurile pe hîrtie, creîndu-și el, tînărul muncitor pornit din mijlocul maselor de milioane de țărani înrobiți și analfabeți, un vis nebunesc: poezia. Pentru prima dată, în țara noastră, unul dintre „copiii săraci și sceptici ai plebei proletare" îndrăznea să asalteze Parnasul. Și în încercarea lui fără precedent vroia să exprime ura și speranțele celor mulți, să dea glas aspirațiilor proletariatului, clasă menită să făurească o lume nouă.

Cu aceste gînduri vine în București, nu știm cu exactitate cînd, dar oricum înainte de 1894, în anii cînd organizațiile muncitorești își afirmau, din ce în ce mai puternic, credința în socialism.

Este neîndoios că poetul a activat, chiar de la sosirea lui în Capitală, în mișcarea muncitorească și, după cîte știm, nu și-a părăsit niciodată meseria de cizmar, unica și insuficienta lui sursă de venituri.

Ce semnificație uriașă capătă, deci, astăzi, în ochii noștri, ziua cînd umilul muncitor se hotărăște să dea naștere unei reviste literare botezată sugestiv *Icoana vremii!* La 16 octombrie 1894 revista, din care nu vor putea să apară decît cinci numere, lansează un nume nou: D. Niculescu. Cînd se va fi hotărît fiul lui Toader a Ciubotăriții să-și adopte acest nume, nu știm. El folosește, de altfel, diferite pseudonime, pînă cînd se stabilește la numele de D. Th. Neculuță, cu care avea să fie

cunoscut în rîndurile cele mai largi ale muncitorimii.[1] Primele lui versuri publicate nu sînt decît imitaţii după Eminescu sau Coşbuc, dar articolele, în care se simte zbuciumul autodidactului vorbesc despre o artă care abia se întrezărea: *„Dar te întreb, artistule, întrucît contribuieşti tu, prin asemenea artă, la emanciparea fraţilor tăi de jos, care sufăr şi care de la tine aşteaptă îndrumarea pe o cale mai bună, către un liman mai sfînt şi mai frumos!? Arta nu este decît o zugrăvire exactă a lumii din afară, dar o zugrăvire măiastră, aşa încît ce a produs artistul să fie un colţ adevărat de lume şi viaţă."*

Acest crez simplu, afirmat deschis, a fost baza sănătoasă a poeziei lui Neculuţă. Oamenii în mijlocul cărora trăia, apartenenţa nemijlocită la viaţa şi luptele clasei muncitoare, i-au conturat mesajul pe care el, primul, urma să-l slujească în poezia romînească. Îndrăgostit şi subjugat de geniala artă eminesciană, ca şi de poezia lui Coşbuc, el n-ar fi reuşit niciodată să lase o urmă, cît de neînsemnată, în poezia noastră, dacă n-ar fi avut de spus ceva nou, dacă nu şi-ar fi contopit întreaga fiinţă cu lupta clasei muncitoare.

Astfel de versuri:

„Cu ochii murmurelor reci
Dureri sfîşietoare
Privind, prin lume veşnic treci
Senină, zîmbitoare..."

(Rămîi în lumea ta)

nu sînt decît o pastişă fără viaţă a zguduitoarelor imagini eminesciene, după cum versuri ca:

„Mama-mi zice mîniată:
—«Vino-ţi, fată,-n minţi odată!
Ce tot stai ca o nălucă?
Arză-te-ar para de foc!
Du-te-n şură, mulge vaca...»"

(Îndrăgostită)

---

[1] Vezi notele ediţiei *Spre ţărmul dreptăţii*, colecţia „Clasicii romîni", E.S.P.L.A., 1954.

sînt o copie după Coşbuc. În momentul, însă, în care Neculuţă vorbeşte ca poet muncitor, printre tonurile cunoscute din lectura altor poeţi se aude, deşi încă slab, un timbru nou:

„Rupe vălul amăgirii ce a minţii ochi îţi leagă,
Inimă ce plîngi în chinuri, gînd bătut de-al grijii vînt,
Nu uita că numa-n lupta ce-a cuprins o lume-ntreagă
Vei gusta, luptînd eroic, mîngîierea pe pămînt!"

(Unei proletare)

Merită să subliniem că versurile de început, cu tot epigonismul lor evident, denotau, totuşi, o mînă exersată, ceea ce înseamnă că poetul citise şi lucrase mult pînă atunci, în ciuda mizerelor sale condiţii de viaţă. Versurile sînt de o corectitudine remarcabilă, mai ales pentru un autor a cărui cultură era, desigur, mai puţin întinsă decît a celorlalţi poeţi ai epocii. Limba nu suferă de nici o impuritate şi o comparaţie cu un poet contemporan, înrudit ca tematică, Constantin Mille, este categoric favorabilă lui Neculuţă. Om de cultură, cu studii în străinătate, ziarist de mare vervă, scriitor apreciat chiar de Eminescu, Mille se împotmoleşte deseori printre cuvinte, forţează expresiile, alterează muzicalitatea versului. Neculuţă, cu resurse mult mai modeste, utilizează o limbă clară şi muzicală, prea dominată de Eminescu şi Coşbuc, într-adevăr, dar totuşi o limbă poetică propriu-zisă.

Hotărîrea sa de a servi cauza clasei muncitoare se vede nu numai din caracterul manifest al versurilor, ci şi din faptul că în afară de cîteva reviste literare efemere, şi ele tot cu conţinut democrat, Neculuţă n-a colaborat decît la publicaţiile muncitoreşti *Lumea nouă* (cu suplimentele sale literare sau destinate ţărănimii) şi *Romînia muncitoare*. Ambele au reprezentat la vremea lor singurele publicaţii centrale ale mişcării muncitoreşti, şi Neculuţă le-a slujit cu devotamentul unui activist. Nici nu se poate spune, de altfel, că el a fost sau s-a considerat vreodată altceva. Devenit, prin forţe proprii, intelectual, poet,

editor de publicaţii, pasionat de muzică, el a rămas cu atît mai mult muncitor şi activist al mişcării muncitoreşti. Marea majoritate a poeziilor lui sînt rezultatul înţelegerii a ceea ce numim astăzi comandă socială. Neculuţă a fost întotdeauna, prin versurile sale, alături de lupta maselor muncitoare, alături de forţele progresiste care se opuneau regimului de asuprire. Cînd în noiembrie 1897 se produc în Capitală unele diversiuni antisemite, organizate de coaliţia burghezo-moşierească, un grup de studenţi democraţi editează în grabă, la 28 noiembrie, numărul unic al ziarului *Jos vandalii*, dînd o meritată şi demnă ripostă huliganilor. Printre colaboratori îl întîlnim şi pe D. Th. Neculuţă, cu poezia *Vă înfrăţiţi, noroade!* (prima versiune a poeziei *La un vandalism antisemit*). Pentru cei care socoteau, pînă nu demult, că Neculuţă n-a fost cunoscut decît în restrînse cercuri muncitoreşti, vom arăta că *Lumea nouă* din 29 noiembrie notează că toate cele 15.000 exemplare din *Jos vandalii* s-au epuizat fulgerător, iar cetăţenii continuau să caute ziarul. Pentru anii aceia, 15.000 de exemplare este o cifră uluitoare, care ne demonstrează, printre altele, cît de prezentă era poezia lui Neculuţă în actualitate.

Dar, în afară de acest aspect atît de important al activităţii de poet militant, Neculuţă a fost şi primul poet care şi-a identificat poezia cu munca grea a activistului, dîndu-i valori noi, organizatorice, am spune. Dacă ne referim numai la epoca trădării „generoşilor", vom înţelege mai bine sensul întregii lui activităţi. In organul partidului social-democrat al muncitorilor, *Lumea nouă*, din 21 februarie 1899, Ion Nădejde semnează un articol care îşi îndreaptă toate loviturile împotriva partidului. Este primul manifest „teoretic" al „generoşilor". Trădînd deschis cauza clasei muncitoare, Nădejde scria, printre altele: *„...social-democraţia romînă recunoaşte că ţara romînească nu poate fi republică şi că regele Carol şi dinastia lui sînt absolut trebuitori pentru a face din Romînia o ţară europeană; ...că social-democraţia romînă a înţeles că aducerea la îndeplinire a colectivizării proprietăţii asupra mijloacelor de producere are*

a se împlini prin însăşi dezvoltarea societăţii capitaliste şi că asemenea prefacere nu se poate aştepta nici în Europa pînă peste o sută sau mai mult de ani...“ Această lovitură mîrşavă, ţintind la decapitarea şi dezorganizarea partidului, mărturisea cel mai duşmănos spirit antimarxist, susţinînd făţiş inutilitatea luptei proletariatului şi amînînd posibilitatea trecerii la socialism într-un viitor îndepărtat cu secole. La numai optsprezece ani de la apariţia acestor „teorii“, proletariatul rus, condus de partidul lui Lenin, dovedea că nu este nevoie să se aştepte trecerea secolelor. Şi, la mai puţin de jumătate de veac, ţara noastră pornea pe acelaşi drum. In condiţiile de atunci, însă, trădarea „generoşilor“ a avut urmări grave, împiedicînd pentru cîţiva ani dezvoltarea organizată a mişcării muncitoreşti. Două săptămîni de la apariţia articolului citat, V. Morţun, cel de al doilea şef al „generoşilor“, publică articolul *Vremuri grele,* în care aduce muncitorimii cele mai grosolane insulte : *„Sînt ani de cînd m-am ridicat mereu, în toate împrejurările, împotriva demagogiei care se făcea la Clubul muncitorilor din Bucureşti, unde vecinic se ridica în slavă pătura muncitoare... Îţi era silă să auzi mereu lăudîndu-se muncitorii... Muncitorimea romînă de la oraşe, putem zice că pînă acum a huzurit...“* Neruşinarea cu care viitorul ministru liberal susţinea că muncitorimea „huzureşte“ — în vremea celei mai crîncene exploatări — depăşise orice margini ! Trădarea era, evident, bine pusă la punct.

Atunci se ridică glasul neuitatului I. C. Frimu care preia conducerea celor rămaşi credincioşi marxismului. El loveşte necruţător în trădători şi în semănătorii de panică, semnînd o serie de articole care au titluri de lozinci : *In lături ! ; Mergem înainte ; Nu, n-avem teamă* etc.

Partidul, lovit mişeleşte, se fărîmase. *Lumea nouă* era ameninţată cu dispariţia, şi, de altfel, nu s-a mai putut menţine decît un an. Micul grup rămas credincios marxismului lupta din greu, în condiţii imposibile, să menţină măcar un nucleu organizat. Printre cei care n-au şovăit nici o clipă era şi Neculuţă. Cea mai mare parte a intelectualilor trădaseră mişcarea.

El, intelectual muncitor, era la postul lui. Din 1897 nu mai publicase nici o poezie. Acum, însă, era nevoie mai mult decît oricînd de toate forțele tuturor celor rămași în luptă. Neculuță reapare în *Lumea nouă*, traducînd în versuri energice chemările lui Frimu :

„Nu plînge! Dă-ți suflet, cu fire voinică,
Te-avîntă-nainte pe valuri în spume,
N-ai teamă de neagra furtună, n-ai frică,
Oricîte talazuri oceanul ridică
În calea ta, Lume!

Răcnească furtuna de furie suptă,
Și geamă ca iadul din basme oceanul,
Tu dă-te cu totul nădejdii, și luptă,
Și cîntă prin noapte de fulgere ruptă,
Cătîndu-ți limanul."

Poezia, intitulată *Spre țărmul dreptății*, a fost aleasă de prietenii poetului ca titlu al volumului postum de versuri. Alegerea a fost de două ori simbolică, pentru conținutul titlului ca și pentru momentul cînd poezia apăruse prima oară, și este, pentru noi, un motiv în plus s-o menținem.

Limpezi, directe, versurile se adună pentru a alcătui un tablou al vieții celor mulți în Romînia burghezo-moșierească :

„Tot muncești, sărman Popor,
Tot muncești... Și-al muncii spor
Ți-l răpesc dușmanii.
Tu te crezi bătut de sorți
Și ca vita rabzi și porți
Pe-al tău gît tiranii."

Și mereu este prezentă năzuința de a ajunge, înfrîngînd toate adversitățile, pe „țărmul dreptății" :

„O, Popor, tu eşti trudit...
Iar mişeii ţi-a-ngrădit
Drumul la Dreptate.
Dar nădejdea să nu-ţi pierzi,
Ţine-te ca brazii verzi
Cînd furtuna-i bate!"

(Martiri şi călăi)

Astfel de versuri nu puteau avea, fireşte, ecou în oficialitatea literară. Ele răsunau, însă, puternic printre muncitori şi tineretul studios, şi popularitatea poetului nu înceta să crească.

Extrem de modest, mulţumindu-se să mănînce, uneori, pîine goală cu apă (aşa cum povesteşte un prieten că l-ar fi aflat petrecîndu-şi un An Nou), muncind din răsputeri pentru a-şi asigura şi această pauperă existenţă, împărţindu-şi şi puţinul timp liber între munca poetică şi cea politică, de fapt una şi aceeaşi, Neculuţă era încurajat de dragostea fără de seamăn a tovarăşilor lui. In *Lumea nouă* din 13 februarie 1900 întîlnim un articol, intitulat *Muncitori scriitori,* cuprinzînd mărturii preţioase în acest sens: *„De Neculuţă, acest ciudat lucrător manual şi intelectual în acelaşi timp* — scrie autorul articolului, din păcate rămas anonim — *nu mai vorbesc. El s-a ridicat de mult la desăvîrşirea unui talent cultivat, fondul ca şi forma versurilor sale o dovedesc îndeajuns. Şi dacă ne pare rău de ceva, apoi ne pare rău că nu apare mai curînd volumul lui Neculuţă. Ce palmă pentru aşa-zişii intelectuali care-şi duc zilele căutînd numai armonia formelor şi neglijînd cu desăvîrşire ideea, idealul... Idealul! Nu ştiu de se va putea găsi la vreun alt artist din vremea noastră aşa de bine cristalizat idealul celor umiliţi, ca în poeziile lui Neculuţă... Dar am promis să nu vorbesc despre Neculuţă şi am vorbit atît de mult, încît am să caut să nu-l întîlnesc cel puţin trei luni de teamă să nu-şi manifeste indignarea! O! Acest tip atît de ciudat prin toată viaţa sa e de o modestie prea exagerată..."*

Prezentarea poetului coincide cu toate celelalte mărturii ale contemporanilor.

Autorul acestui fidel portret nu s-a înşelat. *„Aşa-zişii intelectuali"* care neglijau cu desăvîrşire *„ideea"* sînt de mult şi de toţi uitaţi, în timp ce Neculuţă este mereu mai prezent, tocmai pentru că a ştiut să cristalizeze *„idealul celor umiliţi"*. Şi aceasta pentru că a fost carne din carnea lor.

Să reţinem şi faptul că se aminteşte despre volumul care *„nu apare mai curînd"*. La data aceea era, deci, aşteptat să apară. Pînă nu demult, cercetătorii preocupaţi de opera lui Neculuţă considerau că poeziile au fost publicate prin ziare şi reviste şi, după moartea poetului, au fost adunate, pur şi simplu, în volumul cunoscut. Ultimele cercetări ne arată, însă, că Neculuţă era un spirit extrem de exigent. El n-a scris întîmplător, manifestîndu-se ca un talent rămas în stadiul spontaneităţii, ci şi-a însuşit întru totul amănunţita şi continua muncă de revenire asupra versului. Poeziile, odată publicate, nu încetează de a-l mai preocupa. Le revede, le transformă uneori substanţial, după cum se poate observa urmărind diferitele republicări, sau deosebirile dintre variantele din diverse publicaţii şi poeziile respective din volum. In 1900, deci, volumul era aşteptat, desigur nu de sub teascurile vreunei edituri „onorabile", care n-ar fi girat niciodată versuri revoluţionare. Se găsise, însă, o altă cale. Articolul citat mai sus ne vorbeşte despre *„prietenii noştri, dintre tinerii intelectuali, admiratori ai lui Neculuţă"*, care voiau să înfiinţeze *„un comitet"* pentru editarea operelor poetului, *„acest scriitor socialist şi revoluţionar"*. Dacă volumul n-a apărut în 1900, credem că aceasta se datoreşte şi faptului că poetul intenţiona să-l cizeleze cît mai mult. Oricum, ediţia din 1907, ca şi cele care i-au urmat, îmbogăţind-o, nu reprezintă decît o parte a voinţei lui Neculuţă, care ar fi înlăturat şi ar fi transformat, desigur, multe versuri.

Cînd, după doi ani, mişcarea muncitorească reîncepe să se organizeze şi la 1 ianuarie 1902 apare *Romînia muncitoare*, Neculuţă este prezent, de la primul număr, alături de neobositul şi înflăcăratul I. C. Frimu. Cu o perseverenţă rară, înfruntînd mizeria cea mai cruntă, el îşi migăleşte neobosit versurile, în-

cercînd să zugrăvească nu numai truda şi nedreptatea din jurul său, ci şi „idealul", viitorul de aur al socialismului :

„Cei buni, călăi nemaiavînd,
Trăi-vor fraţi de dor şi gînd,
C-un Rai aievea îmbrăcînd
Pămîntul tuturora."

(Cor de robi)

Versul lui capătă, acum, accente în care ura împotriva exploatatorilor, încrederea în forţa poporului, dorinţa arzătoare de libertate se contopesc într-un strigăt zguduitor, eliberat de orice influenţe :

„Sînt lava care arde şi omoară,
Şi triumfală-n ziua mult visată
Voi izbucni la ceruri liberată
Din orb abis, din noaptea-mi seculară."

(Poporul)

După *„ziua mult visată"*, ziua revoluţiei, va urma construcţia societăţii noi, visul urmînd să fie convertit în realitate :

„Iar, după ziua triumfării mele,

Cu-acest pămînt îndurător de moarte,
Edenul — pus de visul meu în stele —
Se va-nfrăţi spre-a nu se mai desparte."

(Poporul)

Conţinutul revoluţionar al poeziilor, claritatea şi adînca lor sinceritate, poziţia fermă a poetului explică popularitatea de care s-a bucurat Neculuţă în rîndurile muncitorimii şi ale tinerilor intelectuali. La întruniri, şezători, mitinguri, poeziile lui erau ascultate cu nesaţ, nu numai în oraşele ţării noastre, ci şi peste graniţă. Ziarele muncitoreşti care apăreau în romî-

nește la Budapesta sau aiurea îi reproduc versurile, iar responsabilul unui ziar este chemat să răspundă în fața justiției[1] pentru „crima" de a fi reprodus poezia *Martiri și călăi*.

S-ar părea, la o lectură superficială, că și în versurile lui Neculuță a străbătut, uneori, unda decepționistă care făcea ravagii printre atîți poeți ai timpului. În *Urmele pesimismului*, unul dintre puținele lui articole, poetul încearcă să-și explice fenomenul: „*...dacă acest curent mai poate influența și astăzi, nu influențează numai prin propriile lui forțe. Starea societății chiar favorizează această înrîurire.*" El descoperea un decalaj între „inimă" și „minte", între durerea celor obidiți și credința lor în mai bine: „*Durerile pornesc din inimă, toate emoțiunile noastre de acolo vin — din inimă, după cum se exprimă poporul — și deci e aproape cu neputință să fii stăpîn deodată pe dînsa, fie mintea cît de opusă...*" Constatarea era socotită ca valabilă numai pentru societatea bazată pe exploatare: „*Atunci cînd vom trăi într-o lume mai bună, cînd societatea va fi mai dreaptă și mai morală, și cînd viața va fi înțeleasă de fiecare în adevărata ei menire — atunci desigur că inima va ajunge la un nivel cu mintea, și stările sufletești bolnave vor dispare*".

Lucid și judicios, poetul își dădea, deci, seama, chiar dacă nu foarte clar, de complexitatea procesului de creație poetică, în cadrul societății capitaliste, dînd și o explicație pentru unele aspecte ale poeziei lui. Accente decepționiste există și în versurile lui Neculuță, dar ele se găsesc mai ales în poezia sa de dragoste. Se pare că viața sentimentală i-a fost mereu falimentară, și a plîns-o în versuri strivite de tiranica influență eminesciană:

„După vremuri de durere,
Desfac filele-ntre care,
Ca-ntr-o raclă, te am pusă
Sfîntă floare, sfîntă floare.

[1] Vezi notele ediției *Spre țărmul dreptății*, colecția „Clasicii romîni", E.S.P.L.A., 1954.

Ai murit, o, da, iubito,
Ca şi zilele acele,
Cînd te-am căpătat pe tine
De la mîna dragei mele."

(Floarea din carte)

Numite destul de impropriu „decepţioniste", asemenea versuri nu prezintă interes decît pentru viaţa, nu şi pentru opera poetului. El nu s-a realizat decît atunci cînd şi-a ascultat mesajul de cîntăreţ al proletariatului. Viaţa lui, însă, *„de o modestie prea exagerată"*, ascundea multe nemărturisite suferinţe ale inimii, şi era încă departe timpul nostru, cînd *„inima va ajunge la un nivel cu mintea"*. Conştient de sensul acestui zbucium, Neculuţă şi-a confesat neîmplinirile dragostei doar hîrtiei, în ceasurile de singurătate din odăiţa lui austeră, şi cea mai mare parte a acestor versuri n-au apărut decît fără voia lui, după moarte. In ele se închide nu o tentativă literară, ci o poveste de viaţă, sinceră şi naivă, care ni-l aduce şi mai aproape de noi, ca om. Cît priveşte concepţia lui de viaţă, mărturisită, întreagă, în versurile lui revoluţionare, ea izvora din încrederea neclintită în biruinţa clasei muncitoare, şi să nu uităm că el i-a înfierat pe pesimişti cu atît de nimeritul epitet de *„preoţi ai neantului vieţii"*.

Viaţa de lipsuri a poetului, mai ales în ultimii ani, este lesne de închipuit. Din înşiruirea indiferentă a unui inventar întocmit de comisariatul de poliţie, la moartea sa, locuinţa ne apare înaintea ochilor în toată sărăcia ei lucie. Singurele mobile din odaie erau: *„1 pat de fier; o masă; un cufăr cu diverse cărţi; un cuier; o lădiţă cu scule; 2 scaune"*. Din restul inventarului se constată zguduitoarea realitate că toate obiectele de strictă necesitate se aflau într-un singur exemplar: *„o saltea de paie; o cuvertură de lînă; o pernă; o cratiţă; o lampă; un cearceaf roşu; o cămaşe"* etc.[1]

[1] *Date noi asupra vieţii şi operei lui D. Th. Neculuţă*, *Viaţa românească*, nr. 8, 1954.

Suferind de o necruțătoare boală de inimă, aortită cronică, poetul moare în ziua cînd intra într-al 46-lea an al vieții, la 4 octombrie 1905, în împrejurări dramatice. Iată ce declara atunci, în fața autorităților, un prieten al lui, V. Anagnoste: *„Cunosc pe Dumitru Neculuță de mult timp, fiind si prieteni. Știu că suferea de dureri de piept încă de 2—3 ani. Acum în urmă o săptămînă abia, se văita foarte rău. Sîmbătă a venit la noi la atelier, a făcut 4 ore în loc de 1/2 oră, aceasta cu multe pauze. S-a înapoiat acasă și fiindu-i imposibil a veni a luat o trăsură. Din cauza zdruncinăturii i-a venit mai rău, căci dîndu-se jos din trăsură, cînd a intrat în curte a căzut de durere și amețeală și s-a lovit la frunte de colțul zidului, provocîndu-i-se o plagă, din care cauză a curs puțin sînge."* Medicul stabilise că... *„nu putea să muncească decît o oră cel mult"* [1]. În decorul mizer al camerei, tovarășii i-au așezat trupul neînsuflețit, așa cum ne-a comunicat același V. Anagnoste, pe o ușă ce ținea loc de catafalc. Acum totul arăta așa cum scrisese poetul:

„Prin odaia mea săracă
Și ca racla de tăcută..."

(Focul)

Sub salteaua de paie s-a găsit un pachet cu manuscrise, pe care l-a luat în păstrare Al. Constantinescu, îngrijitorul ediției din 1907.

Bineînțeles, moartea poetului a trecut neobservată de publicațiile literare. Cum, în perioada aceea, nu apăreau ziare muncitorești în Capitală, singurul omagiu cunoscut pînă astăzi i l-a adus *Adevărul*, organul partidului social-democrat din Austro-Ungaria, ziar care apărea în romînește la Budapesta. *„Cine a fost D. Th. Neculuță?* — întreba ziarul în necrologul publicat pe prima pagină. — *El a fost un luptător al proletarilor romîni*

---

[1] *Date noi asupra vieții și operei lui D. Th. Neculuță, Viața romînească*, nr. 8, 1954.

din Romînia, întemeietorul cercului «Romînia muncitoare». A fost de meserie cizmar sărac, dar cu o minte bogată, care, după truda sa şi baterea de cap cu învăţătura, s-a ridicat la înălţime."

Căzut înainte de tunetul prevestitor al revoluţiei ruse din 1905, înainte de a vedea cum încep să prindă viaţă măreţele învăţături ale marxismului, în care a crezut cu neabătută trăinicie, Neculuţă a lăsat, totuşi, un mesaj care nu se putea pierde.

An de an, cu fiecare nou contingent venit să întărească coloanele mişcării muncitoreşti, poezia lui Neculuţă îşi îndeplinea şi mai viu rolul ei mobilizator. Aşa cum spunea I. C. Frimu, la un an de la moartea poetului: *„Cît de grea era lupta pentru existenţă — şi cu toate acestea el şi-a dat necurmat tributul său pentru trezirea muncitorimii. De aceea, fostul nostru tovarăş de luptă, muncitorul-poet — D. Th. Neculuţă — nu va fi uitat de muncitorimea romînă."*

Printre multele dovezi ale acestei neşterse amintiri, un moment deosebit îl înscrie poemul *D. Th. Neculuţă,* scris de un confrate în ambele profesii, cizmăria şi versul, poetul Cristian Sîrbu. Poemul, apărut în ianuarie 1940, în plină dictatură regală, capătă, tocmai prin aceasta, un sens şi mai adînc:

„Gonite din palatele luxoase,
Mereu slăvite versurile tale
De cei ce fac cu munca lor mîndria
Poporului romîn — Măriei Sale,

Se-adăpostesc în gîrbove cocioabe
Pe-nguste policioare afumate,
De unde seara mîini bătătorite
Le răsfoiesc cu sfîntă pietate.

Şi astfel cartea ta ca o făclie,
Pe zări de vis în pîclă adîncite,
Lucind, arată calea mîntuirii
Cohortelor de suflete robite."

Transcrise, învăţate pe de rost, versurile lui Neculuţă îşi urmau drumul lor biruitor, nepomenite în istoriile literare, dar înscrise direct în viaţa celor care le-au inspirat.

Clasa muncitoare victorioasă i-a redat locul ce i se cuvenea, şi astăzi, poezia lui D. Th. Neculuţă, editată în anii puterii populare în şase ediţii, ce se apropie de o sută de mii de exemplare, este citită şi iubită în toate colţurile ţării, iar chipul lui, privind cu încredere spre noi, este aşezat la loc de cinste, printre membrii post-mortem ai Academiei R.P.R.

Exemplul modestului cizmar Neculuţă, primul poet al clasei noastre muncitoare, va rămîne mereu viu în faţa generaţiilor ce vor veni.

MIHU DRAGOMIR

NOTA

Poeziile din ediţia de faţă urmează textul, socotit de bază, al ediţiei *Spre ţărmul dreptăţii,* 1954, colecţia „Clasicii romîni", Editura de stat pentru literatură şi artă, din care s-au eliminat o serie de erori de transcriere şi de tipar.

Poeziile publicate în periodice sînt aşezate în ordinea cronologică a apariţiei, iar cele care figurează pentru prima dată în volumul *Spre ţărmul dreptăţii* (Cercul de editură socialistă, Bucureşti, 1907. Prefaţă de Al. Constantinescu) urmează ordinea respectivei table de materii.

Poezia *Doina codrului* înlocuieşte poezia *Către codru,* din ediţia de bază. Noua versiune a apărut ulterior celei cunoscute pînă acum, în *Adevĕrul ilustrat,* anul VIII, nr. 2369, 13 noiembrie 1895, semnată cu pseudonimul *D. Niculescu,* stabilit cu certitudine ca fiind al lui D. Th. Neculuţă. Prima versiune era semnată (în *Icoana vremii,* anul I, nr. 1, 16 octombrie 1894) cu pseudonimul *D. Azur.* Faptul dovedeşte, încă o dată, că pseudonimul *D. Azur* aparţine lui D. Th. Neculuţă, aşa cum am mai afirmat în notele ediţiei din colecţia „Clasicii romîni".

Poezia *Înainte (Unui pesimist),* considerată pînă acum postumă, a fost intercalată, după criteriul cronologic, printre poe-

ziile publicate în timpul vieții poetului, deoarece am aflat-o în *Adevěrul ilustrat*, nr. 41, 9 decembrie 1896, semnată *D. Th. Neculuță*. La fel am procedat cu poezia *Nostalgie*, a cărei primă versiune a fost aflată în *Adevěrul ilustrat*, anul VIII, nr. 2363, 6 noiembrie 1895, sub titlul *Toamna*, semnată *D. Azur*.

Este foarte posibil ca și alte poezii socotite postume, pe care le-am considerat ca fiind tipărite pentru prima oară în ediția din 1907, să fi fost, de fapt, publicate chiar de poet, în publicații încă neidentificate. Cum identificarea lor, ca și a unor pseudonime, este încă în curs, rezultatele nu se vor putea consemna decît într-o viitoare ediție, căreia îi rezervăm și o bibliografie corectată și îmbogățită, față de ediția 1954, care, din păcate, conține numeroase erori, mai ales de tipar.

M. DR.

SPRE
ȚĂRMUL DREPTĂȚII

DOINA CODRULUI

Sărmane codruțule,
Greu oftez, drăguțule,
Greu oftez și rău mă doare
Și mă sting de pe picioare :
Cînd îți văd frunza căzînd
Și cîntările plecînd ;
Ș-aud plînsul vîntului,
Vîntului pribeagului
Prin sînul huceagului...
N-ai mai fi, toamnă pustie...
Codrul să nu te mai știe,
Să nu-ți știe numele,
Numele și brumele !
Că mereu mi-l pustiești,
Apele-i posomorești,
De cîntări îl sărăcești...
Și mi-l bați cu vînt și ploi
De frunzișul i-l despoi,

Și mi-l bați cu ploi și vînt
De-i cerni frunza la pămînt,
Și mi-l lași să plîngă-n loc:
Cum plîng eu fără noroc!...

DOINĂ

Foaie verde de arțar,
De mult ce-s plin de amar
Tot doinesc, mereu doinesc,
Inima să-mi răcoresc.
Intru-n casă, ies afară,
Tot doinind de jale-amară,
Sui în deal, cobor în vale,
Tot zicînd doina de jale...
Tot jelind, doinesc mereu
De alean și de trai greu,
De trai greu și de urît
Și de suflet amărît...
Că din greu mereu muncesc
Și nimic nu folosesc!
Tot muncesc bogatului
— Omida săracului —
Și-ntind lan boierului
Pînă-n zarea cerului,

Și trag brazdă pînă-n zare
Și tot n-am la prunci mîncare
Că de trag cu secerea,
Tot amar, tot viața grea!
De prășesc și de culeg
Tot cu foamea mă aleg!

Arză-te-ar focul, bogat,
Cu satana te-ai legat
Să-ți tot fiu mereu argat,
Să-ți fiu slugă de ocară,
Vită tot pentru povară?
Să-ți fiu vită, să-ți fiu cîne,
Și să-ți fiu tot de rușine
Și mereu să-ți zic: stăpîne!
Urgisi-te-ar domnul sfînt!
Că pe-o palmă de pămînt,
Tot în soare,-n ploi și-n vînt
Îți muncesc pîn' la mormînt!
Și, pe-o mînă de mălai
Amărît de mucegai,
Mereu ceri și mereu vrai...
Și-ți tot dau și-ți tot muncesc,
Și tot nu mă mai plătesc:
Îți dau munca de pe-o vară
Și-ți sînt vită de povară,
Și-ți muncesc mereu-mereu,
Tot din cinste, tot din greu,
Îți tot umplu carele
Și-ți ticsesc hambarele,
N-ai mai videa soarele
Și mînca-te-ar cioarele!

Frunzuliță foi de nalbe,
Geaba plîng, geaba dau jalbe
Și mă rog de fețe albe!
Geaba lumea mai frămînt
Și-mi cat dreptul pe pămînt!

Foaie verde foi de spin,
Tot oftez și tot suspin,
Tot suspin și-s mohorît
Că mi-e traiul amărît...
Că nu-i trai trăitul meu,
Și-s sărman ca vai de eu!

Frunzuliță foi uscate,
În neagră străinătate
S-au dus paserile toate...
Și din munte bate vînt,
Frunza cade la pămînt,
Frunza cade, iarna vine...
Ce m-oi face, vai de mine?
Că-s sărac și sînt sărman,
N-am cojoc și n-am suman,
N-am suman și n-am cojoc,
Nici găteje pentru foc...
Nu am hrană, n-am bordei,
Vai de bieți-mi mititei!

Alelei, bogați tirani,
Ce vă rîdeți de sărmani!
Din bogați precum sînteți
Dar-ar domnul s-ajungeți:
De lătratul cîinilor
Prin ușa străinilor,

Duce-ați duce viața grea
Și-auzi-v-aș plîngerea,
Auzi-v-aș răcnetul
Și v-ar arde trăsnetul,
Stinge-v-ar holerile
Viața și puterile,
Îndrăgi-v-ar ciumele
Și pieri-v-ar numele!

NOAPTE DE IARNĂ

Cumplit se zbate firea... Parcă
E-n agonie de-aş da duhul!
Fum de omăt, cernut în valuri,
Străbate lumea şi văzduhul...

Şi-i groază şi-i potop! În lume
Parcă-a bătut clipa pieirii!
Răcneşte viforul... Din toate
Răsare glasul tînguirii!

În zări de plumb, în aer rece,
Se mişcă negre ramuri goale,
Iar vîntu-n ele tainic spune
Legenda lumilor de jale...

Acum e noapte, vifor, groază...
În lume-i chin amar, și plîns...
O, noapte, cîtă lume tristă
Pe veci cu tine nu s-a stîns!

UNEI PROLETARE

Tu, ce te îmbeți cu basme, pe-al speranței val albastru
Legănîndu-te cu gîndul, visînd umbra unei vieți
Ideală și senină ca lumina unui astru,
Ca o dulce primăvară, cu eterne dimineți,

Spune dacă nu ești pradă amăgirilor deșarte,
Arzînd lumea ta de gînduri pe-al iluziei altar,
Nevăzînd a lumii crudă întocmire ce desparte
De a vieții fericire pe sărmanul proletar...

Rupe vălul amăgirii ce a minții ochi îți leagă,
Inimă ce plîngi în chinuri, gînd bătut de-al grijii vînt,
Nu uita că numa-n lupta ce-a cuprins o lume-ntreagă
Vei gusta, luptînd eroic, mîngîierea pe pămînt!

LOR

(Satiră)

Voi, vlăstari ai unor inimi crude și scîrbos mînjite
De noroiul depravării ; tinerețe veștejite
Fără vreme, de urgie, de conrupție și viciuri ;
Voi, ce faceți din viață o beție de deliciuri ;
Voi, ce plictisiți de traiul unei vieți pierdută-n lene,
V-aruncați, orbiți de pofte, în orgiile obscene,
Unde-n larma-asurzitoare a orgiei zgomotoase
Tremurînd, arzînd ca-n friguri, în dorinți nesățioase,
În delir, cu buze arse de-a dorinții voastre pară,
Sărutați ființi ce fost-au caste, sfinte-odinioară !
Unde voi, uzi de sudoarea voluptății ce vă-mbată,
Chiuiți... în spasme mintea începînd să vi se zbată,
În vîrtej de patimi dusă, neputînd mai ține frîul
Poftelor hidoase, triste, ce orgia și desfrîul
Le-au aprins în voi ; voi care, pradă dîndu-vă plăcerii,
Petreceți cu ființi goale, ca imaginea vegherii
De palide... ființi care în al vieții trai venise
Sfinte, pline de iluzii, de speranțe și de vise. —

Pe cari le stinse chinul ș-a mizeriei suflări,
Corpul lor zvîrlind în brațul imoralei depravări!
Suflete ce sub a foamei coasă tristă se abat...
Ființi ce zîmbesc pierdute în scîrbosu-vă sabat!
Ele, care în delirul voluptății și urgiei,
De-alcooluri amețite ca de farmecul magiei,
Cu al vostru rîs și chiot de orgie se întrec,
Pe cînd palide, pierdute, în al vostru braț petrec!
Ele, tristele martire, ele, palide ființi,
Ele, ce-și vîndură totul spre-a scăpa de suferinți!
Ele, ce puteau în lume să servească-un scop mai sfînt
Azi, mizeria și-acopăr cu-al conrupției veșmînt!...

O, juneță veștejită, voi copii ai depravării,
Ce vă bălăciți viața în noroiul desfrînării,
Știți voi oare, cînd în vaiet, în durere și în jale,
Curg amar și viforoase clipele vieții tale —
Ce-ademenitor e glasul suferinții ce-ți șoptește:
Că scăpare de durerea-ți lumea asta mai găsește,
Dacă vrei să stingi din tine tot ce-i sfînt și ce-i măreț,
Vînzînd totul — corp și suflet — și-ndurînd crudul dispreț
Ce ți-ar azvîrli în față toți acei ce te-au mînjit
Cu-al lor suflet de păcate și orgie veștejit...

Voi, ființe înrăite, crude suflete de monstru,
Au voi credeți că plăcerea le-au zvîrlit în brațul vostru?
Știți voi ce chinuitoare, ce amară e o viață
Cînd, flămînd și gol, prin frigul ce te arde și te-ngheață,

Străbați ulițile ninse, toată ziua cătînd muncă,
Și nu afli decît rîsul și disprețul ce-ți aruncă
Toți netoții, groși la pungă, mici de suflet și idei ?...
Ah, atunci, nebun de chinuri, poți să știi ce drum
mai iei ?
Poți să știi în ce vîltoare de pierzare te arunci ?
Ce urmări poate să aibă trista-ți faptă de atunci ?
În a rațiunii cumpeni să le măsuri mai e vreme ?
Ș-apoi, cînd în chinuri crude dureros sufletu-ți geme,
Nu cumva atuncea oare la virtute te-i gîndi ?
Nu cumva, pentru virtute, însuți tu te-i osîndi
La pieire-ngrozitoare ? Nu cumva, pentr-un cuvînt
Spus de cei în fericire, tu te-i duce la mormînt ?
De ales în lumea asta cînd nimic nu-ți mai rămîne
Decît moartea-n suferințe, ori tu însuți pentr-o pîne
Să te vinzi, ce lesne-aluneci în prăpastia pierzării,
Stăpîniți fiind cu toții de instinctul conservării !
Cîte suflete mărețe, ce-ar putea lumea să-mpingă
Cu mii veacuri înainte, sînt lăsate să se stingă
În a neștiinței noapte !... pe cînd al prostiei roi,
Înălțat la slavă-n lume, vărsînd scîrbă și noroi,
Stau trufași pe trepte-nalte, pe-a considerării scară,
Ei, învredniciții numai de dispreț și de ocară !
Dar ce vreți, în lumea-n care o ființă de-i urcată
La vreo treaptă de mărire, prin ce chip e căpătată
Acea treaptă, nu se-ntreabă, nici surprins nu este
nime
Dacă află c-o posedă prin vreun merit ori prin
crime !
Azi urcați în slava lumii-s sunătorii de inepții...
Ei sînt gloria și fala, ei sînt marii, înțelepții
Lumii-n care ei țin cîrma, ei sînt vrednici și deștepți,
Ei, mișeii și neghiobii, ce-și dau aer de-nțelepți,
Privind roiurile astea sclivisite, mici de inemi,

Răutăți sub măști frumoase, mă întreb uimit
în sine-mi :
Ce rost au în viața lumii acești clovni, acești farsori,
Ei, de zvon de vorbe goale ușurei ciripitori ?
Arde-n sufletul lor focul unui sfînt și mare dor ?
Lupt-ei pentru fericirea și-nălțarea tuturor ?
Au vreun rost în lume, unde totu-i putred și minciună,
Unde răul de cuvinte veninos de-a pururi sună,
Unde totu-i un ridicol furnicar de prejudiții,
Babilonie de oarbe și barbare superstiții !
Unde ura, pizma, vrajba, nedreptatea și cruzimea,
Milogeala, dușmănia, egoismul și micimea
De caracter și de suflet sînt întregul juvaer —
Într-o lume unde-atîția fără vreme-n chinuri pier !
Unde desfrînarea, răul, falșitatea, orice crimă,
Săvîrșită sus, trufașă stă-n splendoare și în stimă, —
Pe cînd cinstea și talentul, munca, tot ce e onest
Este tot ce-i mai ridicol, mai de chin și mai funest !

Vă întreb, copii ai lenei, ce-n a vieții voastră goană,
De-un privit zvîrlit în treacăt, de-un surîs de
curtezană,
Buimăciți, toată ființa, toată viața vă legați,
Voi ce-n veci după nimicuri și petreceri alergați,
Veștejindu-vă juneța în orgie și scandal,
Suflete pustii de orice falnic, mîndru ideal,
Vă întreb : cînd voi de-a pururi, reci priviri de
nepăsare
Aruncați pe-o lume-n chinuri și-n dureri sfîșietoare,
Inima cînd nu vă-nmoaie suferința ei cea vie,
Cînd nici vreți să știți ce greu e lanțul, jugul de
sclavie,

Cînd l-al disperării țipăt surzi de-a pururi rămîneți,
Nemișcîndu-vă tortura dureroasă-atîtor vieți,
Cînd ca stînca ce nu vede, nici nu simte, nici n-aude,
Rămîneți la-a lumii chinuri cutremurător de crude!
Cînd în lume voi nici nu vreți să știți care vi-i
menirea —
Egoismul strîmt și rece stăpînindu-vă simțirea —
Vă întreb de ce, cu ochii plini de ură veninoasă,
Clevetind, priviți o lume ce măreață, generoasă,
Mistuită de văpaia unui sfînt și mare dor,
Se îndreaptă către țărmul fericirii tuturor!...
Au mișcarea asta mare, generoasă, nu-i cinstită?
Nu-i onestă, nu e dreaptă? Oare pentru ce-mpietrită
Vă e inima la chinul și durerea lumii-acestei?
Au e sfînt, măreț și nobil a privi ca niște bestii
Lumea ce în spasmuri crude de dureri țipînd
se zbate,
Ducînd zile amărîte și pustii și-ntunecate?
A,-nțeleg de ce voi, pururi cu otravă în cuvinte,
Furtunatec vă opuneți luptei mari, mișcării sfinte!
Și pricep strigătul vostru de nebuni și epileptici,
Și de ce pe lumea-n chinuri aruncați priviri de
sceptici!
Înțeleg, vi-i dulce traiul în a vieții voastre sferă...
Numa-acolo o viață de plăceri vi se oferă!
Acolo zîmbiți ferice, voi ai lumii paraziți,
Ce din suferința lumii, fericirea vă urziți.
Acolo, senini și veseli, stînd, cu cugete viclene,
Pescuiți în apa vieții numai traiul dus în lene...
Din ridicolă-nălțime aruncați dispreț, ocară
Peste cei ce duc viață chinuită și amară!

Voi, care plutiți cu mintea în a vanității fumuri,
Cu-ngîmfare purtînd moda prin saloane și pe drumuri,

Azvîrlind dispreț în fața stinsă-a triștilor săraci!
— Lume sarbădă de tineri, unde ai putea să zaci?
Ei de nu erau în lume, oare cîți din voi acum
Nu-ngroșa inculta ceată zdrențăroasă de pe drum?
Iar crezînd cu dinadinsul, că pe-a minții voastre
boltă
Ard luceferii științii, vă e scîrbă, vă revoltă
Gîndul, că dintr-o bucată sînteți rupți și voi și
dînșii!...
Dar știți voi din ei cîți mers-au unde dorm în pace
stînșii
Spre-a vă da lumina sfîntă și senină a științei?
Știți voi ce noian de lacrimi sub povara suferinței
Au vărsat, îndurînd chinuri, fiind crud sacrificați
Pentru voi și-al vostru bine, pentru voi, niște stricați
Și coptoroșiți de rele, plini de-al viciului venin
Ce-l vărsați peste-a virtuții rază sfîntă și senin?
Azi, cînd văd a omenirii uriașe mîndre valuri,
Falnice cum se îndreaptă către sfinte idealuri,
Cînd a nedreptății stavili, șubrede, cad sfărămate,
Cînd un dor măreț și nobil sînu-ntregii lumi
străbate,
Cînd știința înțeleaptă, tainică și mîndră limbă,
Ne arată că-n o clipă universul se preschimbă,
Că al chinurilor plînset, și al disperării țipet
O s-apuie,-n noapte-adîncă coborînd p-al vremii
scripet...
Cînd al cinstei și al muncii viitor e-atît de mare,
Cînd feeric aurora unor vremuri noi apare,
Mă întreb: mișcării sfinte voi vă ridicați protivnici?
Voi, mișeii de palavre și de fleacuri guralivnici?
Voi mai cutezați o lume veninos să clevetiți?

Valurile omenirii voi gîndiți să le opriți?
Voi vă ridicați, vă puneți stavili? voi, ai lumii
ciumă!
Coperite-a mării valuri, cînd au fost de-un bob de
spumă?

O, rușinea și povara chinuitei omeniri,
Ce-o înveninați cu-a voastre triste, josnice porniri!
Lumea astă dată pradă negrei, oarbei neștiinți,
Vă ia drept un lucru mare... drept destoinici și
cuminți,
Cînd vă vede plini de ifos, cu-ngrijire lustruiți,
Nici prin gînd trecîndu-i cum că acest roi de sclivisiți,
Parfumați, gătiți de-a pururi ca de bal, de cununie,
E-un adînc de răutate, de cruzimi și viclenie!
Că din roiul ăsta iese acei politiciani,
Maiștri renumiți de vorbe și minciuni de șarlatani,
Ce, din munca altor rostul și avere vrînd să-și facă,
Fără jenă, toți mișelnic bat în a minciunii toacă!
De-a poporului dreptate și durere toți vorbind,
Lumea strînsă-n întrunire fără scrupul amăgind,
Amețind-o cu potopul veninoaselor palavre,
Cu deșarta vorbă ruptă din a frazelor cadavre!
Astăzi, lumii chinuite arătîndu-i ce sînteți —
Niște creaturi infame, niște inimi de dispreț —
Fruntea voastră de mișelnici, veștejită, o încrust
Cu stigmatul ce se pune unui suflet rău și-ngust,
Și vă las în amintire de rușine să trăiți!...
Nu voi, supții de orgie, campioni puteți să-mi fiți
În măreața luptă sfîntă, într-a lumii îndrumare
Uriașă, fără seamăn, către-un țel splendid și mare!
Pururi cînd vă arde setea de orgii și de scandale,
Ce-aș putea în voi să aflu? de la voi ce pot s-aștept?

Suflet ideal și mare? gînduri, minte de-nțelept?
Energie, sacrificii pentru-al tuturora bine?
Amor sfînt de omenire, aspirații largi, senine?
Ah!... în sufletul ce-adoră pe Venera și pe Bacchus
N-ar fi goală nebunie să mai caut pe Spartacus?
Voi, mințiți de-a vieții voastre șir de zile și de ani,
Treceți drept o lume nouă, drept ai mei contemporani?
Nici intrînd în capul vostru de zevzeci și derbedei
Că sînteți scîrboase drojdii de vechi patimi și idei!
Da! sînteți o lume stinsă ce de mult în voi trăiește
Cu simțirea ei îngustă ce și azi vă stăpînește!
Adevărurile nouă cînd vă par visări și fleacuri
Nu trăiți cu gînd și suflet îndărăt cu zeci de veacuri?
Și nu arde-n voi văpaia vieții lumii din trecut?
Nu sînteți o lume stinsă ce-n orgii și-a petrecut?
Da! sînteți rugina vremii, inimi vechi și ramolite,
Sînteți suflete antice în păcate nămolite,
Și de-aceea,-n valuri grele, las disprețul să se verse
Peste voi, suflet de mizeri, peste voi, inimi perverse...
Căci disprețul este partea ce cu drept vi se cuvine
Vouă, pentru cari munca e-njosire și rușine!...

NOSTALGIE

E-n plină toamnă... De prin ramuri plecate-s
cînturile-aiurea.
Și tot mai sură-i zarea lumii, și tot mai palidă-i
pădurea.
Din curcubeele de ramuri frunzișu-ngălbenit
se cerne,
Și-adoarme firea... adoarme viața. Și peste toate
se așterne
Pustiu, urît, singurătate... Pe iazul fumuriu din vale
Tăcere-adîncă, somn de piatră... Sus cer
de plumb în giulgi de jale,
Și nicăierea nici un freamăt, nici o murmură,
nici un cînt;
Doar în pustiul dintre ramuri, răsar suspinele
de vînt,
Un corb răzleț tăcut răsare în zarea trist-a
depărtării,
Și crește pacea și tăcerea, și crește farmecu-ntristării.

Îmi port privirea peste toate... și jalea stă să mă
doboare,
Mi-e dor de slăvi și zări albastre, de cînturi dragi, de
crăngi în floare,
Și nu le am... și-n dor de ele, tot dragul vieții mi se
curmă ;
Trăiesc, un beduin pe cale, de toți ai lui lăsat în
urmă !...

ȚIGANII

Cu dorul lor, cu-a lor cîntări,
Cu-al basmelor străvechi şirag,
Ei merg, jucînd, cîntînd mereu,
Că doar uita-vor chinul greu,
Ducînd prin văi, prin depărtări,
Prin codri-adînci, prin fund de zări,
Un trai pribeag.

Sărmani, cu suflet ars de dor,
De tihna stării la un loc,
De cerul lor senin și sfînt,
De țara lor, de-al lor pămînt,
Străini în lumea tutulor
Trăiesc bătuți, în calea lor,
De nenoroc.

Sub bolta veșnicului cer,
În cortul plin de chin și fum,
Bătuți de vînt, bătuți de ploi,
Batjocoriți, flămînzi și goi,
În foc de soare,-n foc de ger,
Nemîngîiați, sărmanii pier
Uitați, pe drum.

O, pînă cînd?... o, pînă cînd
Atît amar de trai pribeag
Și-atîta chin pe viața lor?
Au lumea nu-i a tutulor?...
Au dînșii nu s-or fi născînd
Cu toți — la fel, și ei trecînd
Al vieții prag?

O, dați-le și lor pămînt:
În tihna vieții tutulor
Și ei să intre... E păcat,
Cu sufletul întunecat
De chin să geamă-n ger și vînt,
Flămînd și gol, fără mormînt
Un biet popor.

SORȚARII

Cu jaru-n piept, cu ochii-n plîns
În capul satului s-au strîns
Părinți și frați și înrudiți
Cu cei de cale pregătiți
Și toți aci cît sînt veniți
Cu-al vorbelor duios șirag,
Se-ntrec să toarne alinări
În cei ce pleacă-n depărtări
Din satul lor cel drag.

O, cum la piept se mai coprind
Și se desprind și iar se prind,
Și de sărutul cald și sfînt
Și de suspin, de-oftat, li-i frînt
Și plîns, și geamăt, și cuvînt!

Iar la amarul despărțit
A fost un țipăt și-un răcnit,
Că parcă-n piept i-ar fi rănit,
De moarte, un cuțit.

În pîlc sorțarii sînt porniți
La drum ; din mers, cu ochi mîhniți,
Mereu ei caută spre sat,
Și foc de greu li-i apăsat
Amarul suflet, c-au lăsat
În urmă ochi de lacrimi plini,
Și dintr-ai lor se văd plecați —
Și ei sărmanii nu-s dedați
Cu traiul prin străini !

Cu-un mers grăbit și necurmat
Se duc — spre țelul blestemat.
Cu ei, din văi cu dragi cărări,
Din codru verde-ntins în zări,
Din cîmpuri largi cît niște mări,
Și cînt și drag parc-au plecat
Și n-au rămas în urma lor
Decît pustiu, oftări și-un dor
În lacrimi înecat.

Se duc... și-n drum pe unde trec,
Cu plîns izvoarele-i petrec.
Și plin de jale-n al său cînt
„Drum bun“ le zice codrul sfînt.
Și îi mîngîie linul vînt
Mergînd cu ei pe-aceleași căi,
Și zarea și pribegii nori
Petrec cu ochi lăcrimători
Departe, pe flăcăi.

O, pîlc voinic de dragi flăcăi,
Ce mergi să bați străine căi :
Veni-vei tu să mai dezmierzi
Ce-ți este drag și să te pierzi,
Doinind, prin văi și codri verzi ?
Veni-vei iar, tu, mîndru pîlc,
Să rîzi cu-ai tăi, să salți în hori
Și să asculți în șezători
Povești cu mîndru tîlc ?

Ca să-nvățați crudul omor
Lăsat-ați vatră și ogor,
Lăsat-ați codri și colnici
Fără de cîntec de voinici ;
Iar pe nevîrstnici și bunici,
Lăsat-ați bir, podvezi, nevoi,
Lăsat-ați greul grelei munci
Și v-ați pornit... — cu jalea-n voi,
Urmînd unei porunci.

Și cîte lacrimi n-au căzut
Din bieții ochi, ce v-au văzut
Crescînd flăcăi, din fragezi prunci !
Și ce trudite fu de munci,
Acele brațe, cari atunci
Cînd erați mici, cu drag v-au strîns
La slabul piept ce v-au nutrit !
În ce griji, vai, n-au tresărit
L-al gurii voastre plîns ?

Și unde mergeți, vai, ce iad ! —
Acolo relele n-au vad...

Acolo curg: înjurături,
Bătăi, și temniți, și torturi,
Și chin, cît nu mai poți să-nduri;
Un chin ce te-ngrozești să-l spui...
Ci-l rabzi tăcînd! — strîngi glasu-n
frîu,
Căci acolo, în largul lui
E orișice călîu.

Acolo-n umbră și-n dispreț
Îți moare orice gînd măreț.
Și-avîntul sfînt, amar ți-l sfărmi
De înrăirea fără țărmi
A vieții aspre din căzărmi —
Și-ți înrăiești sufletul tău,
De te întorci l-al tău cămin
Cu suflet crud, viclean și rău,
De cîte toate plin.

În oaste nu mai ești al tău,
Cu sufletul bătut de rău,
O viață moartă viețuiești!...
Căci o unealtă-acolo ești,
Unealtă vie, ce trăiești
Să aperi ranguri și averi,
Să mori, dînd moarte prin bătăi,
Ca doar să-mbeți de dulci plăceri
Și glorii pe călăi.

Și voi în oaste vă duceți!...
Sărmani... acolo voi mergeți
Să fiți mișeilor supuși...

Pe cîmp, în turme să fiți duși
Și pradă morții să fiți puși.
S-aprindeți focul de război,
Trăsnind, cu groază și omor,
În viața celor, ca și voi
Luați de lîng-ai lor.

Cu moartea-n inemă și-n gînd,
Adîncul lumii vînturînd,
Peste un alt sărman popor
Vărsați potop îngrozitor
De foc, de spaimă și omor,
Noian de muncă-n flăcări dînd,
Și morții dînd întregul viu:
A voastră cale însemnînd
Cu jale și pustiu!

Luptînd c-un biet popor, ca voi
Ținut de veacuri în nevoi,
De-al morții chin mușcînd pămînt,
Prin răni adînci c-un rupt veșmînt,
Cu slabul trup în sînge sfînt,
De-amarul morții otrăviți
Să vă stîngeți!... pe cîmp lăsați
Ca niște cîini să putreziți,
De-ai voștri-nstrăinați!

Iar, după lupte, cei rămași,
Schilozi pe viață, pătimași,
Flămînzi și goi și tremurînd,
Prin lume-al vostru chin purtînd,
Văzduhul trist înfiorînd,

Cu plîns tînguitor, amar,
Cerșetori-veți prin străini...
Cerșetori-veți în zadar
La cei de bunuri plini.

Vă plîng, martiri... eroi măreți ! —
Sărmani !... în floarea dragii vieți
Luptînd, vă stîngeți în război,
Din luptă crudă... ce-aveți voi ?
Doar chin mai greu, mai mari nevoi !
De veacuri, la orice hotar
Se dă război !... și-n crud omor
Pier lumi de lumi !... Și tot amar
Și jale-i pe popor !

Pășiți încet, o, dragi flăcăi,
Pășiți încet. Pe-acele căi
Ce duc la iad și la mormînt,
La ce să-ți dai nebun avînt ?
La ce s-alergi cu pas de vînt ?
Că unde anii-s grei și lungi
Și unde zilele lor pier
Sub bici de foc, și-n jug de fier,
Mai bine-i să n-ajungi !

ÎNSERARE

În zare-amurgul rumen pe deal își stînge para.
Tăcută, ca o taină, din slăvi se lasă sara
Și-n strai de umbră sură îmbracă-ncet pămîntul,
În dealuri moare ziua și-n ramuri moare cîntul.
Prin văi, ce stau s-adoarmă, odihna se așterne —
Și prind luminătorii din bolțile eterne
Să-și tremure sclipitul în fața apei sure.
Tînguitor, izvorul, în pacea din pădure,
Își cîntă nenorocul... E pace pe pămînt,
Scînteile veciei clipesc în cerul sfînt...
Și-n negru vîrf de codru s-aprinde zarea brună :
Răsare-ngîndurată și visătoarea lună
Și peste tot e farmec...

Pe deal, în pacea lină,
Începe-a plînge doina ! De-atît alean e plină,
Că toate-n lume-ascultă la glasu-i stînd uimite...
Ca o suflare sfîntă, pe văile-adormite

Duios și trist se varsă, plîngînd în pacea sării!
Încremenit, cu ochii rămași în fundul zării,
Ascult... vrăjit de glasu-i. Mi-e dulce s-o ascult!
În ea-i noian de jale, din lumi de mai demult...
În ea amar de veacuri, mereu își toarn-aleanul
Norodul dat robiei! În cîntul ei, sărmanul,
Ca un vulcan își varsă din inimă pojarul
Cînd îl răpune truda, durerea și amarul!

ÎN AMURG

Pe cer, amurgul mîndru își prinde draperia
De purpură ; izvorul, bătut de feeria
Amurgului, în vale, cîntînd, zglobiu coboară,
Jucînd în față-i : unde și crețuri ca de pară.
La asfințit, cu farmec prin aerul văratic,
Curg nourii, palate, ruine de jăratic.
Și ard pe ramuri : bulgări și lespezi de rubin.
S-aud tălăngi la turme ; și-al doinelor suspin.
Și-n codru-i : umbră, farmec, răcoare și noroc...
Devale-adoarme iazul cu fața-n dungi de foc.
Se-ngîn pe luciul apei nagîții și cristeii,
Pe maluri aiurează răchitele și teii
Și-n totu-i frumusețe, și farmec și splendoare !...
De flacări parcă-i zarea, către apus și soare.
Te dor și vag și dulce priveliștile-aprinse !

Străini de tot frumosul din cîmp, din văi întinse
Venind, în pîlcuri-pîlcuri, cu gîndu-ntunecat,
Trudiți și arși de soare, se-ntorc sătenii-n sat.

Ei vin din foc de soare, în noaptea din bordei,
Cu noaptea suferinței în sufletul din ei!...
În inimă îi arde otrava vieții lor,
Că viața li e muncă... — și-n bine nici un spor!
Le-au prins călăii locul la masa bunătății...
Ei, doborîți de greul osîndei, răutății,
Muncesc, bătuți de rele, părinți după părinți
Cîntîndu-și plînsu-n doină, murind în suferinți!

VALURI DE ARMONIE

(Odă fantazistă)

Lui Bronislaw Hubermann

Bronislaw, copil maiestru, tu, minune uriașă,
Fericite sorți divine te-au menit cu drag, în fașă,
Să fii : gloria și fala și minunea unui veac —
O, cu cît de dulce farmec, prin lumină se desfac
Valurile armoniei voluptoase și divine
Cînd cu degete de geniu, coborît din lumi senine,
Calci pe luciile coarde, ca de vrajă-nfiorate
De arcușul tău maiestru ! — Cu ce dulce voluptate
Melancolicele sonuri, îngînîndu-se, adie !...
Ca un mag, tu sui cereasca și divina armonie,
Pînă-n culmea diafană și senină a cîntării,
Și cînd plînge și se-nalță ca și plîngerile mării,
Tu, pe-o rază coborînd-o lin, încet o lași să moară
Ca o rugă ce adoarme în a tînguirii scară...
Dar... cînd moartă-i... cînd tăcerea, pe-a ei urme se așterne,
Al tău suflet, beat de cînturi fericite și eterne,

Ca un zeu, pătruns de milă, prinde iarăși glas
să-i deie...
Ca pe-o şoaptă, ca pe-o rugă, ca pe-un cîntec sfînt
de zeie,
Lin, încet, nespus de dulce, în tăcere și lumină,
Înviind-o — mai cu farmec, mai măiastră, mai
divină.
Pe a geniului rază, ca pe-un vis de fericire
Unduind-o-n joc molatec, de cădere și suire!
Astfel, șir de clipe sfinte, neuitate-n veci de veci
Sufletul prin lumi de cînturi cu-al tău cîntec
mi-l petreci,
Și mă-mbeți de-o negrăită și divină voluptate...
Cu ce farmec mă-nfioară și în suflet mă străbate
Unduioasele vibrații ale sonurilor clare! —
Firea-mi este amețită. — Dulce-n inemă mă doare
Armoniile divine, sfintele cîntări de sfere,
Ce se-ngîn în joc molatec de suire și cădere.
Ș-ale cîntului talazuri ce mereu se urc și cad
Cînd cu plîngerile mării și-ale codrilor de brad,
Cînd cu ruga, cu șoptitul unui suflet care moare;
Dulce-n inemă mă taie glasul strunii plîngătoare,
Ah, de-o dulce-nveninare otrăvită mi-i simțirea.
Farmecul mă înfioară, dulce torturîndu-mi firea;
Mă topesc și mă omoară valurile de cîntare —
O, divin copil, maestre, mă ucizi!... Cîntu-ți
mă doare,
Încetează, o,-ncetează, Bronislaw. O, nu-nceta!
Nu, o, nu... Farmecul vieții-mi este-n chiar
cîntarea ta!...
O, precum Orfeu odată, cu a lirei dulce larmă
A făcut tot iadul negru, plin de gemete, s-adoarmă,
Astfel tu, al vremii mele glorios, măreț Orfeu,
Îmi adormi cu-a strunei plînset iadul sufletului meu.

O, nu pot s-arăt în vorbe, cu ce farmec îmi întuneci
Suferința, cînd pe coarde măiestrit arcușu-ți luneci!
În a inimii adîncuri ranele mi s-au închis.
Cînd de propria-mi ființă, uitător mă ții ca-n vis!
Cînd pe-a cînturilor aripi, îmi porți sufletul departe
Și de lume, și de patemi, și de zgomote deșarte!
O, de-ar fi în acest farmec dulce veșnicii de-a rîndul
Să-mi ții inema și firea, viața, sufletul și gîndul...
Ție ți-ar aduce slavă, glasul sufletului meu,
Tu i-ai fi și cer, și stele și atotputernic zeu;
Ți-ar suna de osanale templul sfînt al admirării...
Căci, peste dureri cu cîntu-ți tu verși farmecul uitării. —
— Dar... și tu ești fiul țărnii! — Ca și toți ești sclavul firii! —
Doară numele-ți, pe frunte-i purtînd nimbul nemuririi,
Prin a veacurilor noapte plin de glorii străbătînd,
Lumina-va ca un astru peste lumele de gînd!

Bronislaw, copil maiestru! iartă sufletului meu
Drept prinos să-nchine-aceste versuri, geniului tău!

. . . .

Mergi... Orfeu divin... Eu însă, trist copil obscur în lume,
Prins în umbră, pîn' m-oi stinge, fără glorii, fără nume,
Umilit, cu ochii-n lacrămi, voi cînta pe-a lirei coarde
Zbuciumul etern al lumii, focul lacrimii ce-o arde!

april 1896

ÎNAINTE

Unui pesimist

Ce tot plîngi și-ți îmbraci gîndul
Cu cernitele veșminte
Ale întristării ?
Negrele gîndiri, uitării
Toate — aruncă-le de-a rîndul,
Haide înainte !

Au nu-ți pare că te cheamă,
Tainic și cu mari cuvinte,
Lupta vremii tale ?
Printre rele taie-ți cale,
Truda n-o lua în seamă,
Haide înainte !

Parcă cerul, parcă sfînta
Lume-a celor din morminte
Tăinuit te roagă
Să te prinzi cu lumea-ntreagă,

Să-i urmezi dorul și ținta,
Haide înainte !

Lasă la o parte jalea,
Șterge-ți lacrima fierbinte,
Plînsetul ți-l curmă !
Fugi de-a lașității turmă.
Fie cît de aspră calea,
Haide înainte !

Cînd sub ei se zbate marea,
Au la plîns, la rugăminte
Se gîndesc vîslașii ?
Nu te prinde-n rînd cu lașii.
Urle de furtună zarea...
Haide înainte !

Țipetele răutății
Nu sta să le iei aminte,
Urle bîrfitorii !
Gînd în gînd cu luptătorii
Înfrățirii și dreptății,
Haide înainte !

Tirania se va zbate
Să te rupă cu-al ei dinte.
Tu cu pala forții
Fulger-o și zvîrle-o morții,
Și din drum nu te abate,
Haide înainte !

Sufletul să ți s-adape
Din nectarurile sfinte
Ale năzuinței.
Și pîn' marea neființei
S-o desface să ne-ngroape,
Haide înainte!

IRONIE

Dați zeului *Aur* mărire!
Prinoase și jertfe aduceți-i...
Căci *El* vă e viața vieții,
Putere și-amor și gîndire!

Lăsați nepăsarea să strîngă
La sînu-i a voastră simțire.
Și dați-i de-a pururi iubire...
Ca *mila* din piept să v-o stîngă.

Închideți portalele minții!
La ce să pătrundă în minte
Seninul ideilor sfinte
Și raza divină-a științii?

Dați zeului *Aur* mărire!
Prinoase și jertfe aduceți-i...
Căci *El* vă e viața vieții,
Putere, amor și gîndire.

DURERE DE MAMĂ

Azur, smarald și purpur, și aur de lumină :
În foc de-amurg se-ngînă... în asfințit se-nclină
Din cer, pe drum de veacuri, un taler de jăratec
Și-i feerie... cînturi... în aerul văratec.
Și-n magic foc e zarea pe culmi, ca de aramă !
Un nor, o zdrențuită și roșie năframă,
Abia zărit plutește în aer la apus,
Rubin jucînd în unde-i, tînguitor, de sus
Alunecă izvorul. — Și-n poala de pădure :
Un plîns de doină cearcă, cu jalea-i să te fure !...
Cu mugetul cirezii, tălăngele se-ngînă,
Și-n deal, alene, fumul se-nalță de la stînă.
E farmec și splendoare, și-n zbor cît ia privirea
Priveliști fericite... și-n totul rîde firea.

Cu inima jăratec, plîngînd, ca o nălucă
Spre sat în goană-aleargă și plînsă, și năucă !

Se uită la copila-i, ce-i moare lîngă piept:
„O, ține-mi-o cu viață! Părinte sfînt și drept."
Se roagă biata mamă! Și-n durerosul gînd
Că, pînă-n sat, copila îi va pieri; țipînd
Aleargă-nveninată! Și calea-i pare lungă
Cît lumea; i se pare că n-o să mai ajungă!
Amar își dă putere puterilor ei, frînte...
S-ajungă mai degrabă în sat, ca să-i descînte
Copilei, o bătrînă vestită-n „descîntat". —
Că-n viața-i de otravă, din mila lui i-a dat
Cel „sfînt" copila asta...; și ea-i e tot norocul!
Ș-acuma cum să-i moară! cu jalea și cu focul
Sărmana, să rămîie, în viața-i de otravă! —
De zile, mititica, topită-i de bolnavă,
C-a tot luat-o mă-sa și-n muncă, la „boieri",
S-a dus pe lan, micuța, în caldul caldei veri
Zăcea, plîngînd deoparte întreaga zi!... La ea,
Sărmana-i mamă, frîntă, din cînd în cînd venea,
Din pieptu-i în bătaie și-n flacără, pe fugă,
Să-i curme plînsul, biata, duios i-a dat să sugă;
Ș-a supt din pieptul trudnic; otravă și pieire...
Ș-acuma stă să moartă! — În suflet și-n privire,
Cu plînsetul durerii, țipînd, spre sat, furtună
Aleargă biata mamă!... Deodată, ca nebună:
Trăsnită...'n loc rămîne! copila-n mîini apucă,
Și-n chinul deznădejdii o zguduie, năucă...
Uitîndu-i-se-n față... se uită ca să vadă,
În mîini ea ține: viață ori moarte! jos, grămadă,
O prăbușăște spaima, văzînd tot adevărul:
Copilul ei „o piatră". Din cap rupîndu-și părul,
Se zbuciumă ca chinul, se vaietă ca jalea:
De plîngerea-i nebună, departe... geme valea.
Cu furie, copila la piept și-o ia de jos
Ș-o strînge, ș-o sărută; și iarăși, dureros,
Din mîini o lasă... țipă și mîinile își frînge,

Zbătîndu-se în tină ; și iar copila-și strînge
La piept, înnebunită de jale biata mamă !

În magic foc e zarea pe culmile de-aramă —
Azur, smarald și purpur, și aur de lumină :
În foc de-amurg se-ngînă la asfințit... se-nclină
Din cer, pe drum de veacuri : un taler de jăratec.
Și-s cînturi și splendoare în aerul văratec...
Și peste totu-i farmec, senin, amurg feeric ! —
Și-n suflet : cîtă jale, otravă și-ntuneric !

MÎHNIRE

Prin rariște de ramuri, în lespezi ca de zînc
Stă cerul... și-i tăcere... Doar, cu alean adînc
Prin palida pădure suspină-al toamnei bucium!...
Sihastre ape sure, bătute-n veci de zbucium,
Plîngînd sub stînci, cu jale îi țin etern acord.
Și reci fiori, în aer suflați de albul nord,
Pătrund, cu moartea-n fire... și tristă firea moare!
Pe totul se-mpînzește pustiu și întristare.
Lumini ce stau să moară prin ramuri fără cînt,
Par mii de candeli triste aprinse pe mormînt...
Și-i farmec trist pe toate... și-i jale-n orice loc,
Și totul pare-un suflet rămas fără noroc!...

Pe inimă, otravă îmi picură mîhnirea:
Cînd slava-n zinc se-mbracă și tristă moare firea,
În codru toamna-ngînă un trist, funebru cînt! —
De ce mă ia aleanul, în toamnă? De ce sînt

Mîhnit mereu?... Cu firea în van mă bat să știu:
Simțesc doar numai jale, nețărmurit pustiu, —
Și nici un drag pe lume!... — Se poate că în mine
Plîng alte inimi, stinse în dor de slăvi senine... —
Că-n inimile noastre tresar și ne-nfior
Și vifore de patemi, și flăcări dulci de dor
A altor inimi, stinse. Ades pe-a vieții cale,
În noi purtăm pe alții... Ne-ntunecă o jale,
Și-o credem că-i a noastră... și nici ne stă prin minte
Că-n noi ard: patemi, doruri și vieți de mai-nainte.

BORDEI ȘI MORMÎNT

Fire moartă... Iarnă aspră. Prin văzduhuri nici o rază.
Nici o doină pe cîmpie tînguios nu mai oftează.
Peste gînduri, peste inimi, numai jale și urît.
În sălbatec vers de vifor, prin văzduh posomorît
Roiesc fluturi de zăpadă, ce s-aștern în giulgi de
gheață
Peste lumea întristată, peste amorțita viață.
Vîntul, crai pribeag, în lume dus de cînd nu se
mai știe,
Prin păduri cernite-și cîntă doina vieții lui pustie.
Corbi-n zări își bat aripa, pribegind sub triste slăvi,
Tînguios jelește glasul pustiitelor dumbrăvi,
Codrii urlă și se zbucium străbătuți de neagră jale ;
Visînd lumi scăldate-n soare dorm nămeții jos,
pe vale.
Iar în marmoră-mpietrite, zac izvoarele sub stînci...
Pace-n dealul alb — de cridă — pace-n albe văi
adînci...

Troienit și singuratic, colo-n marginea de sat,
Stă bordeiul, suferinții și durerilor lăsat.
Înăuntru, vatra doarme înghețată și pustie...
În perete dat cu humă, pare-o floare argintie
Geamul înghețat și mare cît o palmă de copil.
Zugrăvit e pe icoană un sfînt gîrbov și umil.
În perete rece, coșcov, afumat, e țintuit
De credința unui suflet de durere bîntuit!
Într-un cui de sub icoană un mănunchi de busuioc
Și-n alt cui un gît de sticlă ce-a plesnit de-al
iernii foc.
Iar agheasma din ea zace jos în bulgăr alb și sfînt.
În cotlon cîteva străchini, niște zdrențe la pămînt;
În ungher, mai după ușă, umilite stau alături,
Fără rost, o cofă veche și cotorul unei mături;
Pe prichici, un hîrb-opaiț fără muc și fără seu...
Încolo-n bordei nimica... ăsta-i tot avutul său.

Țipă viforul sălbatec și se zbate la strîmtoare.
Albe valuri și vîrtejuri reci și aspre de ninsoare
Vîntul poartă-n pace tristă peste văi, peste cîmpii.
În bordei biata Irină, mamă trist-a doi copii,
Zace greu pe-un strat de paie, lîng-un coșcovit
perete,
De cinci nopți și patru zile, printre gemete încete
C-ale unui glas ce moare aiurează în tăcere
Crudă, tristă. De tortură și de zbucium, de durere,
De cinci nopți și patru zile pe ce lume-i nu mai știe.
Vînătă și istovită dureros zace pustie,
Stă ca moartă, cînd durerea n-o mai zguduie în
spasme,
Ca-ntr-un vis urît ea vede: monștri uricioși, fantasme,
Ce rînjind hidos, într-una parcă umblă să-i sugrume
Copilașii — mîngîierea și norocul ei din lume.

Noapte-amară așternută-i peste lumea ei de gînd.
De nimic nu-și mai dă samă... Tot ce simte, cînd
și cînd,
E durerea ce o ține cînd întinsă, încordată,
Cînd făcută ghem, cu fața vînătă și asudată...
Tot mai stinsă, mai lipită și cu inima-n văpaie,
Cu tortura și cu focul iernii aspre, jos pe paie.
Clipele vieții o lasă... și s-aruncă-nveninate
În eternul întuneric. Biata, ore-ntregi se zbate :
Foc și gheață se perindă prin ea. Viața i se curmă :
Inima ei, arsă, bate stins, bătăile din urmă...
Și-i atît amar pe dînsa ! Și nu-i nimeni în bordei
Decît „ea" și suferința și cu gemetele ei.
Nici o milă, nici o mînă n-o mîngîie iubitoare,
Nici un glas duios n-o-ntreabă : ce mai vrea și ce-o
mai doare,
Nici un suflet nu se pune cu iubire la mijloc
Într-a ei dureri și tristu-i suflet fără de noroc ;
Nimeni nu mai răcorește focul chinului ei viu.
Împrejuru-i numai jale-i, sărăcie și pustiu !
Cîteodată, pentr-o clipă, noaptea sufletului ei
Fulgerată-i de o rază de lumină. Cu ochi grei,
Ca deschiși din somn de veacuri, cată-n jur atunci
buimacă
Copilașii să-și mai vadă și, cu dor de mamă-oleacă
Să-i cuprindă, să-i sărute, dezmierdîndu-i să-i
adoarmă
Strînși la inima-i pustie ce se rupe și se sfarmă !
Dar lumina ce o clipă îi străfulgeră în minte
Piere, — și ea, biata, cade iar în noaptea-i dinainte.

O, tu suflet ce te zbuciumi ars de-al suferinții foc,
Tu, ce-ai dus o-ntunecată viață fără de noroc,
Mumă, tu ce-amar te vaieți și te zbați în suferinți :

Bine-ar fi de te-ar cuprinde somnul negrei neființi!
Din neștirea oarbă-n care ești de chinuri aruncată
Să nu mai reiești!... Privirea-ți, de dureri întunecată,
Să nu dea mai mult de lume, ci să dormi... să nu
mai știi
Că ți-s morți odorii — raza zilelor tale pustii.
Ochiul tău cernit de jale, spăimîntat și desperat,
Să nu vadă, ars de groază, tot norocu-ți spulberat,
Toată dragostea ta scumpă, toată dulcea-ți mîngîiere,
Toată-ntreaga ta nădejde sugrumate de durere!

Arși de ger și frînți de foame, mititeii, cît n-au plîns
Picurînd cu lacrimi sfinte de martiri, chipul tău stîns,
Cît nu te-au chemat, sărmanii, căutînd în a ta față,
Cît nu te-au mișcat ei, bieții, cu mînuțe reci de gheață,
Să te scoli, ca-n ochii milei căutînd în ochiul tău...
Căci pentru a lor ființă: viață, soare, dumnezeu,
Toate se-ncheiau în tine... și tu ai rămas o stîncă
La tortura lor, la plînsul, la durerea lor adîncă!

. . . .

Însereazǎ... — De pe paie, crud, cu spaimă tresărind
Se deșteaptă-acum Irina; ochii, aiuriți, colind
Prin bordei; visase dînsa, că un monstru cît o stîncă,
Slab ca foamea, crunt și lacom, într-o peșteră adîncă
Stînd, îi sfîșia copiii. Groaza, mila și iubirea
Zguduind-o crud, din suflet spulberîndu-i nesimțirea,
O deșteaptă-n chinul spaimei, vrînd de vis să-și deie
seamă,
Cu glas stins de suferință tînguios copiii-și cheamă,
Nici prin gînd trecîndu-i, bietei, cîte nopți și cîte zile
sînt
De cînd zace și-aiurează, neștiind ce-i pe pămînt.

La duioasa ei chemare nu răspunde nici un glas...
Fulgerată de-o idee, împietrită a rămas.
Cu ochi arși de focul spaimei, împrejuru-i căutînd
Aiurită, în tortura groazei, slabă, tremurînd,
Se ridică de pe paie... dar mai colo își zărește
Copilașii. Se-nsenină, dulce-n piept inima-i crește...
Către ei cu dor se-ndreaptă, l-al ei sîn, de lîngă vatră
Să-i ridice... Dar cînd țepeni și-adînciți în somn de
piatră,
Reci ca gheața, dînsa-i află : „Morți !" — doar mai
putu să zică...
Și rămase ca trăsnită. Ca tremurătoarea frică,

Tremurînd, fără de minte, cu privirea țintă pusă
Pe copii-i — mîngîierea și nădejdea ei răpusă —
Stă cu inima de piatră. De cumplite chinuri vii
Neputînd să plîngă-o clipă, ea, ce-ar plînge veșnicii,
La pămînt, plecîndu-și sînii peste moartele ei flori,
Peste dragii, peste scumpii, înghețații ei odori,
Cu-ntunericul în suflet, ca o umbră fără viață,
Fără grai, năucă, șade rece ca un stîlp de gheață.
Mai în urmă, zguduită ca de-o aprigă furtună,
Ochi păgîni-nălțînd la ceruri, stînd așa ca o nebună,
Vrea să plîngă... dar glas n-are ; vrea să spuie un
cuvînt,
Dar nu poate !... — Șovăiește... și, zdrobită,
la pămînt
Cade, stinsă pe vecie, peste stinșii copilași.

Moartă-i firea. Plin de pacea tristă-a nopții din sicriu
Peste lume cerul doarme liniștit și fumuriu.
Nici un flutur de ninsoare prin văzduhuri nu mai
joacă.
Legănate-n fum de pîclă, albe flori de promoroacă

Picură din ramuri albe adormite-n neagră jale.
Farmec trist... tăcere-adîncă — sus pe deal și jos pe vale.
Printre crengi în flori de gheață nici un cînt nu mai răsună,
Nici o rază, nici un freamăt, nici-un cînt... pe tot tăcere:
Pace tristă peste lume, peste stinșii în durere!

SONET

Cînd ochii-mi te zăriră-ntîia dată
Tu miluiai cu mîna-ți diafană
O suferință slabă și sărmană,
Ce te opri cu rugă tremurată.

Uimit am stat în loc — rămas o stană —
Privindu-ți întruparea adorată...
În haina ta părea învestmîntată
O dulce albă zînă, o Diană.

Ademenit de gîndul că în tine
E întruparea unui suflet mare,
Pe veci căzut-am rob iubirii tale.

Te-am urmărit cu lacome lumine...
Și-i mult de-atunci!... și nu-mi mai vii în cale!..
Și sufletu-mi, stingher și veșted, moare...

SONETE

Adoratei

După vecii de crudă suferință
Privirea mea te întîlnește iară:
Ești tot frumoasă ca odinioară...
Dar eu — ce tristă, jalnică ființă!

Un dulce vis, un cer senin de vară
E viața ta. Deșarta năzuință
Nu-ți roade inima. A ta dorință
Din bucurie-n bucurie zboară...

Te văd de fericiri împresurată,
Îți văd palatul... dar văd și abisul
Ce ne desparte, dulce adorată!

Te vaietă, o, suflet, — ca închisul
În noaptea iadului, — vecia toată
În focul lacrimii topindu-ți visul!

Ori iadul, ori viața mea, totuna!
Și totuși, inimă de rane plină,
Tu, ei nu-ți spune patima-ți haină
Ci taci... și-n foc rămîi pe totdeauna.

Copil sărman, pe fruntea ei divină
Eu n-aș putea să pun decît cununa
Martirilor, desfășurînd furtuna
Mizeriei, pe viața-i de lumină...

O, cum să-ntind a suferinții noapte
Pe inima-i senină, cînd iubirea
Cu-a milei farmec sufletu-mi răpune!...

Îneacă inimă-ale tale șoapte,
Ș-adio zi-i nădejdii!... Fericirea
Pe fruntea ta o floare nu va pune,

LA STEAUA

Vezi tu, colo, o mică stea ?
La ea e cale atît de lungă !...
Da s-ar putea ca să s-ajungă,
C-un drum de veacuri pîn' la ea.
Și-s mii de veacuri pîn-acum
Și totuși, uite, încă nime
La mica stea din adîncime
N-a cutezat să-și ieie drum.

La steaua albei fericiri
Ce arde-n cerul vieții noastre,
E drum mai lung ca pîn' la astre
Ce ard lumeștilor priviri ;
E cale veșnică și grea,
E o eternă alungare !
Și totuși orice suflet moare
Pe drum, în goană către ea.

Cu ochi-n lacrime fierbinți,
De-a pururi bînd amarul fierii,
Prin nori, prin grindina durerii,
Ca umbra tristei suferinți,
Alergi, o, suflet, azi ca ieri,
Pe veci, la steaua fericirii...
Că dulce-i visul mîntuirii,
În viața arsă de dureri!

LA UN VANDALISM ANTISEMIT!

Cu toții deopotrivă ne zămislim în mume
Și-n tot aceleași chinuri și fel venim pe lume.
În tot aceleași chipuri trăiește-n toți natura,
Ne-nduioșează mila, ne-nverșunează ura.
Pe-a tuturor viață de cînturi ori suspinuri
Același cer întinde albastrele-i seninuri.
Ne curg aceleași lacrimi și morții ne trimite
Aceleași răni și boale, și foamete și sete,
Ne arde-același soare, ne bate-același vînt,
Căci toți sîntem copiii aceluiași pămînt.

Deci, cînd avem cu toții aceeași mamă : Firea,
De ce aprindem ura și stingem înfrățirea ?
Au nu ți-e groază oare, ca tu să te cobori
Mai jos ca oarba fiară ? Și nu te înfiori,
Tu, omule, de ura ce porți pe cei ce sînt
Și frații tăi și fiii aceluiași pămînt ?...

Să ne-nfrățim, noroade!
La ce al urii vierme în suflet ne-ar mai roade?
Să ne-nfrățim!... Pămîntul în sine pare-a plînge
Că-l tot udăm cu lacrimi și-l tot pătăm cu sînge...

SONET

La mormîntul lui Arghir Parua

Un plîns amar și dureros îmi vine
Privindu-te : mormînt fără podoabă ;
O ! cum zbor anii c-o eternă grabă,
Dînd morții reci virtuțile divine.

Mormînt sărman ! au cine mai întreabă
Ce vis măreț e-nmormîntat în tine ? !
Doar tot priviri de nepăsare pline,
Asupră-ți cad !... și totuși, cît de slabă

E harfa mea, ca să înalț cîntarea
Măririi tale : *Parua* iubite !...
O ! dormi, o, dormi tu, fiu al suferinții !

Tu blîndă stea, ce-ai luminat cărarea
Noianului de suflete robite
În noaptea grea și oarbă-a neștiinții !

CATANĂ

(În formă populară)

Foaie verde mătrăgună,
Viață, tu, la ce-mi ești bună,
Cînd din zori și pînă-n sară
Inima mi-i foc și pară,
Și din sară pînă-n zori
Ochii mi-s lăcrămători
Și tînjesc și mă topesc
Și viața-mi viețuiesc
De cînd bietul cătănesc!?
Pămînte, negru mai ești,
Ca traiul cînd cătănești,
Ca traiul cînd porți oțele
Pe trupul bătut de rele!

CÎNTEC

Vîntule, vîntuțule,
Ce tot plîngi, drăguțule ?
Ce tot plîngi, ce tot jelești,
Prin sate cînd pribegești ?
Lasă plînsul, dragă frate,
Nu-mi fă zile-ntunecate,
Că destul jalea mă bate,
Și-mi umple oftările
Casa și cărările,
Și mi-e traiul fiere-amară,
Inimioara foc și pară,
Trupul de nevoie supt
Și traiul sărac și rupt !
Du mai bine, du departe,
Jalea vieții fără parte,
Du, mă frate, peste mări
Cel jălit, cele oftări !

Ș-alungă-mi din piept mîhnirea
Și-mputernicește-mi firea ;
Sus pe deal și jos pe vale
Să tot cînt voios pe cale,
Să cînt doină voinicească,
Și nădejdea să-mi tot crească,
Inima să nu se frîngă,
Bieții ochi să nu mai plîngă,
Puterea să nu mai stea
Plecată ca salcia !

CÎNTECE

I

Frate, frate norule,
Greu plîngi, frățiorule,
Pe căile vîntului
De jalea pămîntului,
Și ești negru, frățioare,
Ca straiul de-nmormîntare,
Ca noaptea fără de stele,
Ca jalea inimii mele !

II

Inimă, de ce te frîngi
Și te zbați și mereu plîngi
Ca pruncul fără de mumă,
Ca lunca arsă de brumă ?
Lasă-ncolo, inimioară,
Plînsul foc și jalea pară !

Că prin toate țările
Unde cresc oftările
Și-a sculat nădejdea vîntul,
Să bată cu el pămîntul,
Lumea-ntreagă să mi-o bată,
Și din ea s-alunge-odată
Plînsul tot și jalea toată !...

MARTIRI ȘI CĂLĂI

Tot muncești, sărman popor,
Tot muncești... Și-al muncii spor
Ți-l răpesc dușmanii.
Tu te crezi bătut de sorți
Și ca vita rabzi și porți
Pe-al tău gît tiranii.

Rabzi bătăi de pumn și bici,
Rabzi ocări... și nu-ți ridici
Brațul, stai ca lașul.
N-ai puteri să te răscoli
Și de plîns, de chin, de boli,
Ți-i umplut sălașul.

Pui în lanțuri ai tăi ani,
Pe copii ți-i faci orfani,
Văduvești soția,

De cumva-ndrăznești să zici
Că ai drept să te ridici
Să dobori hoția...

Doar în gînd dacă mai poți
Să blestemi pe cîni și hoți
Că-ți răpesc tot dreptul...
Cîntecile tale plîng!...
Ah, doar ele îți mai stîng
De văpaie pieptul.

Binele, tu nu-l cunoști,
Biruri, domni, și popi, și oști,
Ți se toarnă-n spate —
Plîngi de trudă pe cîmpii,
Plîng de foame-ai tăi copii,
Răul crunt te bate...

Boii-n jug de foame-ți rag
Și de slabi abia mai trag
După dînșii plugul.
Tu de milă plîngi brăzdînd
Gol și slab — căci doar în gînd
De-ai văzut Belșugul.

Trupul tău, de chin, e supt,
Straiul tău sărac e rupt,
Cîntu-i plin de jale!
N-ai nădejdea-n ce să-ți pui,
N-ai în lume cui să spui
Iadul vieții tale!

N-ai dreptate pe pămînt,
N-ai scăpare-n tatăl sfînt...
Te-a uitat și dînsul!
Vîntul te jelește-n crîng,
Apele prin văi te plîng
Și-ți îngînă plînsul.

Cîntăreții pleacă-n zări...
Și te lasă în oftări,
Stins de zile grele,
Și cînd iarăși vin cîntînd,
Ei te află tot oftînd,
Și topit de rele.

Te-a văzut de trudă frînt,
Te-a văzut prin ploi și vînt
Gol ca un nevolnic...
Dar voios și fericit
Încă, vai, nu te-a zărit,
Zarea de pe colnic.

Soarele-a văzut prin văi
În război pe fiii tăi,
Morți de răutatea
Chinului pe ei căzut!...
O, dar el nu ți-a văzut
Încă libertatea.

Fiii tăi, cei mari și buni,
Sînt înșelători, nebuni,
Și prigoana-i bate,

Că te plîng și te iubesc
Și spre bine îndrăznesc
Drumul să-ți arate.

Dorul lor măreț și sfînt
Ură, lanțuri și mormînt
Întîlnise-n cale;
Căci e crimă-a te iubi,
A te plînge și-a zdrobi
Jugul vieții tale.

Căci stăpînii socotesc,
Cînd cei buni din lanț voiesc
Să dezlege Leul,
Că au cine oare-atunci
Ar mai duce-n chin și munci,
Pentru dînșii, greul?

O, Popor, tu ești trudit...
Iar mișeii ți-a-ngrădit
Drumul la Dreptate.
Dar, nădejdea să nu-ți pierzi,
Ține-te ca brazii verzi,
Cînd furtuna-i bate.

SPRE ȚĂRMUL DREPTĂȚII

Nu plînge ! Dă-ți suflet, cu fire voinică,
Te-avîntă-nainte pe valuri în spume,
N-ai teamă de neagra furtună, n-ai frică,
Oricîte talazuri oceanul ridică
În calea ta, Lume !

Răcnească furtuna de furie suptă,
Și geamă ca iadul din basme oceanul, —
Tu dă-te cu totul nădejdii, și luptă,
Și cîntă prin noapte de fulgere ruptă,
Cătîndu-ți limanul.

Columb, cu nădejde atins-a pămîntul
Spre care-a lui gînduri pornitu-și-au zborul,
Tu, Lume, ca dînsul înalță-ți avîntul,
Și tot înainte să-ți fie cuvîntul,
Și gîndul și dorul.

Iar dacă tiranii, o, Lume stăpînă,
Or vrea să-ți închidă a binelui cale,
Tu roagă-i ! Dar... dacă de ruga-ți blajină
Vor rîde... Răpindu-ți cu lacomă mînă
Comorile tale,

Răscoală-ți copiii viteji ca titanii !
Ca fiara, în care înfipt-ai cuțitul,
Călăii să urle, să-și blesteme anii
De pradă și lene, — să-și vadă tiranii,
Prin lacrimi — sfîrșitul.

De groaza pierii să-și sape mormîntul
Și-n el să s-ascundă ei — lacoma turmă.
În sînge revolta să-și scalde veșmîntul,
De țipăt și vaiet să geamă pămîntul
Ca-n ziua din urmă.

Pe sceptre și steme, și tronuri sfărmate,
Trufașă tu calcă, și mîndră te-ndreaptă
Spre țărmuri de sînge și plîns neudate,
Spre țărmuri pe care divina dreptate
De veacuri te-așteaptă.

. . . .

Deci lacrima șterge-ți... cu fire voinică,
Prin noapte de iaduri, pe valuri în spume,
Te-avîntă-nainte !... N-ai grijă, n-ai frică,
Oricîte talazuri și stînci se ridică
În calea ta, Lume !

SUPREMA CRIMĂ

Să-i puie mereu, în tot locul
Poporului vaduri,
Și-n suflet să-i toarne tot focul
Din negrile iaduri.

Să-l scuipe, să-l calce-n picioare,
Silindu-l vampirii :
Să beie din cupa din care
S-adapă martirii !

Să rîdă, cînd bietul se plînge
Bătut ca un cîine ;
Otravă şi lacrimi de sînge
Să-i toarne pe pîine.

Să-i deie-nchisoarea amară
Și lanțul și moartea:
Cînd foamea îl scoală să-și ceară
Dreptatea și partea.

Să-nece viața lui toată
În noaptea neștirii,
Cu biciul de flăcări să-l bată,
Să-l deie pieirii.

Să ducă flăcăii în luptă:
Sărmanii, să piară!
Să lase cu inima ruptă
De jale, o țară!

Aceasta în lume le este
Știința și breasla.
O, vreme de tristă poveste:
Admiră-ți odrasla!

POPORUL

Sînt lava care arde și omoară,
Și triumfală-n ziua mult visată
Voi izbucni la ceruri liberată
Din orb abis, din noaptea-mi seculară.

Incendiul, în brațele-i de pară,
Va strînge lumea de păcat pătată,
Și pîn' la cer, de cea din urmă dată,
Suna-va a războiului fanfară.

Distrucția și moartea între ele,
Ca pradă dreaptă, lumea vor împarte...
Iar, după ziua triumfării mele,

Cu-acest pămînt îndurător de moarte,
Edenul — pus de visul meu în stele —
Se va-nfrăți spre-a nu se mai desparte.

PRIGONITUL

Lung e-al anilor șirag
De cînd tu n-ai vatră,
De cînd n-ai pe lume drag,
Și de cînd, din prag în prag,
Cîinii-n sat te latră.

Bați cărări fără de rost,
Rupt îți este straiul
Și n-ai nici un adăpost...
Parcă blăstămat ai fost
Foc să-ți fie traiul!

Pentru leturghie scoți
Banul cel din urmă,
Și te rogi la sfinții toți...
Dar, n-ajungi unde socoți,
Răul nu se curmă!

Doi feciori, în depărtări
Ți i-a stins războiul!
Și rămas-ai în oftări,
Și te bate pe cărări
Răul în tot soiul.

Ani întregi, cu bici de foc
Te-a bătut boierul.
Și de dînsul n-aveai loc,
Șî-ntr-un ceas fără noroc
L-ai izbit cu fierul!

Au pus lanțuri și veșmînt
De ocnaș, pe tine!
Tot ce-aveai s-a dus în vînt,
Soața ta sfîrși-n mormînt
Grelele-i suspine...

Ai scăpat... — N-ai nici un rost
Și ți-i rupt veșmîntul,
Ești flămînd, n-ai adăpost —
Vitregi, pentru tine-au fost
Cerul și pămîntul.

Tot la praguri de străini
Îți trăiești oftarea,
Tot de plîns ți-s ochii plini —
Tot la deal și tot prin spini
Ți s-a-ntins cărarea!

MOMENT DE REVOLTĂ

Un trai de cîine-nlănțuit,
La pragul lui spurcat să duci,
Să-nduri ca cei întinși pe cruci
Și-n grele munci să te usuci,
De grijă hărțuit.

Să nu murmuri, că nu-i de-ajuns
Răsplata grelei tale munci.
Să rabzi ocări, s-asculți porunci
Și nici măcar să nu-i arunci
Cu ochii, un răspuns.

Și cînd mai greu *el* te-a rănit
Să zici că-i bun, că-i înțelept,
Și să nu-i spui în față, drept,
Că-i un neghiob ce poartă-n piept
Un suflet încîinit.

Că dacă *om* te socotești,
Și nu mișel, nu laș plecat,
Nu cîine-n lanțuri ferecat,
Pe drumuri, tu ești aruncat,
De foame să plesnești!

Ah, cît aș vrea, de voi, furtuni,
Să-l pot lega cumplit și strîns,
Din zbor să-l dați zdrobit și stîns,
Să rîd de ultimul lui plîns,
Cu hohot de nebuni!

Tiran mi-ai zis? O, nu, sînt bun...
Și nu tiran, precum tu spui,
Dar cînd pe șarpe-n sîn îl pui,
Și-n sîn îl lași să scoată pui,
Nu ești un laș nebun?

Și nu-i blăstăm că te-ai născut,
Cînd tu, cu iadul tău te-mpaci,
Cînd tragi în jug și rabzi și taci,
Și cînd din brațul tău nu faci
Dreptății sfinte scut?

Îmi pare-atît de drept și sfînt
Pe crudul șarpe să-l sugrum,
Și foc să fac în al lui drum,
Și-n foc să-l zvîrl și să-l fac scrum
Și scrum să-l dau în vînt!

EROII

Prin noapte, cu facla în sfînta ei mînă,
Spre țărmii de aur ai zilei de mîne,
Ne duce, pe-a vieții talazuri bătrîne,
    Speranța stăpînă.

Eroii urmează Speranței stăpîne
Și-n cale, cu monștrii, țin luptă păgînă
Și trec peste lașii ce vor să rămînă
    În lanțuri de cîne.

În luptă, oricare căde-le-va partea,
Ei cîntă și luptă și nu se-nspăimîntă
    De culmi și abisuri!

Ce nobilă-i viața, ce mare e moartea,
Cînd lupți și mori falnic, sub flamura sfîntă
    A marilor visuri!

PESIMIȘTI FĂȚARNICI

În ce decepții viața vi se sfarmă,
O; lași, cu fețe de-orgie supte,
Cînd în a vieții mari și aspre lupte
Voi niciodată n-ați purtat vreo armă,

Apostoli ai Nirvanei, voi, în larmă
De chiote și cînturi nentrerupte,
Beți cupe-n brațe de femei conrupte,
Cît oarba noapte-n patu-i stă să doarmă.

Și beți de-o bestială fericire,
În cor, cu-ale orgiilor sirene,
Cîntați lui Bacchus imnuri de mărire

Și nu loviți auzul dimineții
Decît cu-o larmă de orgii obscene,
Voi, preoți ai neantului vieții.

SCULAȚI !

I

Sculați !... Lăsați martirica răbdare !
Dreptatea, azi, vă-nchină a ei armă :
Lăsați Revolta ca să dea alarmă
Din țărmii-n țărmii lumii muncitoare !

Mai tari decît cutremurul ce sfarmă
Și munți, și muri, și domuri sfidătoare,
Sfărmați al vostru Iad — căci Omul n-are
O clipă, drept : în lanț și-n Iad să doarmă

Proscriși din Raiuri — Operile voastre
Cu care voi uimit-ați însuși Cerul —
Prin timp cerniți ca noaptea fără astre,

Vă bîntuie flagelul și furtuna
Mizeriei, pîn-ospitalierul
Neant vă dă azil pe totdeauna !

II

Sculați, sculați !... Prin noapte și furtună
O, mergeți, mergeți, mergeți înainte,
Dezmoșteniți Herculi ai muncii sfinte,
Căci nu-i departe Patria Comună.

În ea v-așteaptă-Amoru-atotputinte,
Speranța, Munca, Pacea, Voia bună !...
Sculați, sculați !... Destul trecutul sună
De blăstăme și plîngere fierbinte.

În nori, văzut-ați stînd vreun fulger oare ?
O, nu !... Decît închis în nor, să doarmă,
Mai bine liber și splendid el moare !

Din țărmii-n țărmii lumii dați alarmă !
Căci Iadul, spre funesta-i triumfare :
Din voi își face-n contra voastră, armă.

TU, MOISE !

Proletariatului evreu

Lovind cu sfîntul tău toiag în stîncă,
Din ea, tu, Moise,-ai liberat izvorul
Și ți-ai salvat de-al setei foc, poporul ;
Dar vai ! spre ce dureri și jale-adîncă !

O, dacă din neant ar mai fi încă
Să-ți iei pe aripile vieții zborul
Spre neamul tău, spre el, pribegitorul,
Și l-ai vedea cum pîinea și-o mănîncă

Gemînd, proscris din țărm în țărm de lume,
Și cum sub blestem își tîrăște viața
Prin timpi barbari ce vor ca să-l sugrume,

C-o ură ce-nfioară raza zilei :
Tu, Moise,-n palme ți-ai ascunde fața
Și te-ar ucide chinurile milei.

AVÎNT ȘI LAȘITATE

Din culmi de munți — din falnicile tronuri,
Pe care stat-a rasa lui antică —
În zbor trufaș un vultur se ridică
La cer, splendid, neatins de vane zvonuri !

Măiastra fire-n imn îl glorifică
'Nălțînd spre el noianele de tonuri !
Monarh, stăpîn pe slăvi și orizonuri,
El bate-n cer din aripi, fără frică !...

Ce grandios, în magică splendoare,
Se scaldă El, purificat de tină :
O, dar... de jos și pîn' la slava-n care

Tronează El cu glorie deplină :
Ce depărtări de vecinicii nu-s oare
Cînd inima e lașă și meschină ?

CUSĂTOREASA

Și mișcat pînă la lacrimi, în tăcere
Stau privind-o cum ea coase la mașină.
Pe-a ei față, umbra morții se îngînă
C-o lumină de viață care piere.

Și ftizia îi dă junghiuri de durere,
Și pe plîns, ea nu mai poate fi stăpînă!
De la cer și de la lume, nici o mînă
Salvatoare, ea nu poate să mai spere!

Ah! din pacea neființei, cine scoase
Pe ființa ce trăia fără ființă,
Și-o zvîrliră pe talazuri furioase?

Cu ce drept și ce săraci de chibzuință,
Bînd din cupa fericirii voluptoase,
Au dat viață unei vieți de suferință?!...

VALURI DE MĂTASĂ

Voi negustori, pe lungile tejghele,
În fața visătoarelor de baluri,
Desfășurați mătasa-n valuri-valuri,
Cu mîini împodobite cu inele.

Și nici visați, că-n mări ce bat în stele,
Cu munți de ape ce se frîng de maluri :
Nu-s inundate atîtea idealuri,
Dureri și vieți, ca-n valurile-acele !...

Rivale-n frumuseți și strălucire
Cu florile, cu cerul și cu marea,
Ele-n auzul meu, cu-a lor foșnire

Lovesc ușor și trist ca suspinarea
Unor murinde, palide martire...
Și-n ochi mi-aduce lacrămi, întristarea !

SONET

În tina prostituției zac moarte
Și rozele-ți și crinii tinereții:
Dar tu nu plînge... Zilele măreții
Și sfintei judecăți nu sînt departe.

A tale visuri, ce s-au stins deșarte,
Pierind, cum piere roua dimineții,
Atunci vor cere din neantul vieții,
La sfîntă zi, a răzbunării parte.

Incendiul cu brațele de pară
Și armele revoltei ascuțite
De inimele tari ce te-alungară

De la banchetul vieții fericite —
Te-or răzbuna, că visele-ți, fecioară,
Nu cerului, ci tinei fu jertfite.

COR DE ROBI

Muncim din greu și pe-ntrecut
Să vă sporim averea,
Căci, rînd pe rînd cum v-a plăcut,
Din forța noastră v-ați făcut
În contra forței noastre scut
Precum avut-ați vrerea.

Muncim bătuți și înjurați
În lanțul vrerii voastre.
De mici copii ne ferecați,
Cu munci de iad ne-mpovărați
Și rîdeți voi cei nendurați
De plîngerile noastre!

Cruzimea voastră de păgîni
Pe drumuri ne aruncă
Cînd sîntem bolnavi ori bătrîni,

Căci vi-s mai dragi ai voştri cîni
Ca noi, cînd ni s-au dus din mîni
Puterile de muncă.

Ne-nchideți viața, ca-n mormînt,
În fabrici și uzine,
Și ne răpiți-al firii cînt,
Și florile, și cerul sfînt
Și dulcea batere de vînt
Și zările senine.

Ne stingeți al vieții drag
Și zările senine.
Și albi și rumeni ca un frag
Zîmbiți cînd ne vedeți șirag,
De foame-mpinși l-al vostru prag
Să vă cerșim robia!

Copiii dragi, ni-i aruncăm
Și mila ne omoară!
Și mila-n plîns ne-o înecăm!...
Căci foamea, cum să le-o-mpăcăm?
Cînd după muncă noi plecăm
Flămînzi, din zori în sară!

În bietul nostru suflet frînt:
Răbdarea-și frînge vadul.
Și totuși n-avem crezămînt,
Și pentru noi, sub cerul sfînt,
Din tată-n fiu, pe-acest pămînt
Ne tot întindeți iadul!

În cîmp, la munci plecăm din zori
Copii, și tați, și mame,
Și-n foc de soare și-n sudori
Muncim să v-adunăm comori,
Călăilor — neștiutori
De trudă și de foame!

Ai voștri zbiri cu cap zălud,
Cînd truda grea ne frînge:
De-al vostru plac ei nu ne-aud
Nici rugi, nici plîns, ci tot mai crud
Pe trup ne ard cu biciul ud
Și greu, de-al nostru sînge!

Pierim topiți de chin și boli,
Ne frînge jalea, pieptul!
Răbdînd, la voi trimitem soli
Cu plîns în jălbi, și stăm domoli,
Că-n legi ați scris: „Să nu te scoli
Cu sila să-ți iei dreptul".

Dreptatea noastră — sfînt odor,
Voi ne-ați închis-o-n carte,
Și-ai noștri toți dreptate vor,
Dar vrerii lor ei pun zăvor,
Căci astăzi, al dreptății dor
E lanț, și plumbi, și moarte.

Din prunci și pîn' pierim moșnegi
Tot bici de foc ne bate!

Și ne-ați legat în lanț de legi,
Și bir, și oști, și popi, și regi,
Și raiul vieții voastre-ntregi
    Ne-ați tot trîntit în spate!

De-amarul greu, de nenoroc,
    Ni-i stins din piept avîntul.
Ni-i cîntul plîns și plînsul foc,
Dreptatea batere de joc
Și-abia avem pe lume loc
    Să ne săpăm mormîntul!

Și-al tutulor e-acest pămînt.
    A tutulor dreptatea
Și-amarul plîns și dragul cînt
Și tot ce-i bun, frumos și sfînt.
Și totuși pînă la mormînt
    Noi ducem greutatea.

*

Dar într-o zi, din văi, din munți,
    Din sate și orașe,
Voinici, femei, bărbați cărunți
Se vor scula, și tari, și crunți
Vor pune-n praf a voastre frunți,
    Jivinilor trufașe!

Și tigri fi-vor blînzii miei,
    De s-o-ngrozi și firea
Cînd răsculați cu sfînt temei,
Cu brațe de puternici zei
În neagra răsculare-a ei
    Va trece prăbușirea.

Ca recea spaimă tremurînd,
În tină, la picioare,
Iertare veți cerşi, plîngînd...
Iar noi, trufaşi, pe voi călcînd,
Vom rîde-n hohot, auzind
Că mai cerşiți iertare.

La cerul gol de îndurări
Zvîrli-vom răzvrătirea.
Un iad de țipăt şi strigări,
Şi mări de flăcări, mîndre mări,
Vor bate-n cer, spre depărtări,
Gonind din lume zarea...

Poveştilor şi morții dînd
Sodoma şi Gomora,
Cei buni, călăi nemaiavînd,
Trăi-vor frați de dor şi gînd,
C-un Rai aievea îmbrăcînd
Pămîntul tuturora.

Reda-vom sfîntului pămînt
Odihnă şi frăție!
Căci toți cu drag şi-or da avînt
Spre tot ce-i bun, măreț şi sfînt,
Şi-n veci de veci vor zice-n cînt:
Dreptate, slavă ție!

DOR

Ia-ți tot focul, dorule,
Și te du, odorule,
Pîn' la poartă, pîn' la prag,
Pîn' la cine mi-e cu drag:
Și mi-l arde, arde-mi-l,
Și spre mine-abate-mi-l!
Să legăm, doruțule,
Dor cu dor, drăguțule,
Făcînd legăturile
Braț în braț cu gurile!...

Dar mergînd, să nu te pui
La tot satul să mă spui:
C-or porni minciunile
Repezi ca furtunile,
Și multe ca stelele
Or umbla bîrfelile,

Să-mi oprească dragostea,
Bată-mi-le pacostea,
Să-mi umple oftările,
Casa şi cărările...

PRIMĂVARA

În mînă cu sceptru de flori,
Cu stea de lumină pe frunte,
Treci mîndră cu pașii ușori
Din vale în munte.

Și lași pe-a ta urmă cîntări,
Miresme și aur de soare,
Și-aprinzi în adîncile zări
Albastra splendoare.

Covoare-nflorite-mpînzești,
Și farmec și viață dai firii,
Și apele tu le trezești
Din somnu-mpietririi.

Din sate în cîmpuri tu scoţi
Şi doina, şi turma, şi plugul,
Şi munca ce scoate la toţi
Din ţărnă belşugul.

Afară, la tine ne chemi,
Cîntînd şi bătîndu-ne-n geamuri,
Şi-n codri, ca-n mîndrele vremi,
Ne duci pe sub ramuri.

Şi-n sufletul nostru cobori
O dulce, nostalgică jale,
Ne farmeci cu visuri, ne dori
Cu doruri de cale.

În suflet şi-n inimă-aduci
Nădejde şi dragul de viaţă,
Şi lacrima tu ne-o usuci
Din gene şi faţă.

Cu doina, din văile-n flori
Spre culme sui turma la stînă,
Şi turma tu iar o cobori
Cu doina bătrînă.

Pe cîmpuri cu doina petreci
Tu plugul din zare în zare
Şi brazdele negre le-neci
În aur de soare.

Măiastră, pe umeri rotunzi
Cu plete în valuri ușoare,
Prin codri de veacuri pătrunzi,
Cîntînd visătoare.

Spre lacuri din mîndre păduri,
Visînd de te-abați din cărare,
Cu ochii tăi mari și azuri
Te uiți zîmbitoare.

Și-atît de frumoasă tu ești,
Că rîzi în părere de bine;
În apă privind, te-ndrăgești
Tu însuți de tine.

Dar iată că vîntul din somn
La cîntu-ți, măiastră, tresare;
Și-i tînăr ca tine, și-i domn
Ca tine sub soare.

Sfioasă, văzîndu-l, tu fugi;
Dar, sprintena-ți fugă se curmă,
Căci dînsul, cu caldele-i rugi,
Te-ajunge din urmă.

Degeaba te aperi, te zbați,
Să scapi de dînsul, degeaba!
Te-ntuneci la față și-l cerți
Să-ți aperi podoaba.

Căci dînsul îți fură rîzînd
Din păr cîte-o floare stăpînă,
Și-n aer o zvîrle fugînd
Cu tine de mînă.

Te prinde ușor de mijloc
Și dornic în brațe te ține,
Și lumea și toate pe loc
Le uită cu tine.

Vicleană, cu dînsul te pui
Sub arcuri de crăngi înflorite,
Și cînți, și-n cîntec îi spui
De vremi aurite.

Cu capul în poală ți-l culci
Și-l mîngîi cu alba ta mînă,
Și-adoarme în șoaptele-ți dulci
Sub ochi-ți de zînă.

Pe albii tăi umeri jucînd
A pletelor galbene valuri,
O, iată-te iarăși cîntînd
În zare pe dealuri.

În farmecul dulcelui somn
Sub arcuri de ramuri în floare,
Lăsat-ai pe-al codrului domn
Puternic și mare...

. . . .

Dar iată că vara în zări
Apare-n alai de crăiasă,
Măiastră ca tine-n cîntări
Și-asemeni frumoasă.

Tu-n zare, pe munții senini,
O-ntîmpini cu zîmbet în cale
Și veselă tu îi închini
Podoabele tale.

Și-n mînă cu sceptru de flori,
Frumoasă și-n floarea puterii,
Zîmbind, fericită tu mori
Pe brațele verii.

PRIMĂVARA

(Variantă)

Primăvară, primăvară,
Cît de mîndră vii și-arunci
Flori pe văi, și-n totul plină
De senin și de lumină,
După fluturi fugi ușoară
Și cu hohot rîzi prin lunci.

Cu păr moale valuri-valuri
Pe-ai tăi umeri rîurînd
Și de farmec îmbătată,
Tu, cea mai frumoasă fată,
Tot cîntînd te sui pe dealuri
Și în văi cobori cîntînd.

Mergi așa cu line pasuri
Și prin codri verzi te pierzi,
Și prin codri plini de noapte
Te încîntă mii de șoapte,

Mii de zvonuri, mii de glasuri
Pe poteci sub ramuri verzi.

Lîngă ape-n umbră deasă
Stai și-n ele te privești
Și-n părerea ta de bine
Rîzi și te-ndrăgești de tine,
Cînd te vezi așa frumoasă,
Ca o zînă din povești.

Cați, și-arunci prin verzi poiene
Flori ca ochii tăi azuri
Și prin umbra-ntunecoasă,
Ca o tînără crăiasă
De prin lumile codrene,
Treci prin verzile păduri.

Iată-ți iese-n cale vîntul...
Tu, rîzînd, de dînsul fugi,
El, rîzînd, de strai te prinde
Și podoaba ți-o desprinde,
Tot șoptindu-ți cu cuvîntul
Plin de-nduioșate rugi.

El pe iarba de mătasă
Cu-al tău păr, cu-al tău veșmînt,
Cu podoaba ta, se joacă
Și cu sărutări te-mpacă
Cînd îl certi și mînioasă
Stai cu ochii în pămînt.

Cu el jos te-așezi vicleană,
Capu-n poala ta i-l culci
Și pe plete netezindu-l
Îi adormi și ochi, și gîndul
Cu-ai tăi ochi de Cosinzeană
Și cu-a tale vorbe dulci.

Și cînd doarme dus... din poală
Îi dai capul binișor,
Îl pui jos... și să n-auză
Tu un deget pui pe buză,
Te ridici și cu sfială
Pleci în degete, ușor...

Întorcîndu-ți spre el fața
Iai poteca pe sub ulmi,
Și prin codru treci ușoară
Și răsai din codru iară,
Tu, frumoasă cîntăreață
De prin văi și de pe culmi.
. . . .
. . . .

ŢINTIRIMUL NAUFRAGIAŢILOR

Neplînşi de ochii dragostei fierbinte,
Îndepărtaţi de ţărmuri salvatoare,
Doar valurile-n coruri funerare
V-au plîns, cînd marea pusu-va-n morminte.

Nici monument de-aducere-aminte,
Nici cruci al vostru ţintirim nu are.
În el, doar aurora-ndurătoare
Pios depune crini şi roze sfinte.

Pierduţi, uitaţi... Doar noaptea-ndoliată,
Deasupra-n ceruri candele v-aprinde
Şi numai vijelia, cîteodată,

În vastul vostru ţintirim mai prinde
Pe harfa-i să vă plîngă, dezolată —
Pîn', iarăşi, pacea peste voi se-ntinde.

CODRULE

Codrule, codruțule,
Greu oftez, drăguțule,
Cînd mi-ți văd cîntările
Umplînd depărtările,
Cînd văd dezmierdările
Lăsîndu-ți cărările,
Și mi-ți văd frunza-n cărări,
Bătută de dezmierdări,
Și te-aud plîngînd cu foc,
Cum plîng eu, fără noroc.

Codrule, codruțule,
Vai de noi, drăguțule,
Că-n tine bat ploile
Și-n mine nevoile,
Și ți-s grele zilele,
Și mie suspinele.

CĂRĂUȘII

În noapte de iad e cîmpia,
Iar viscolul aspru, sălbatic,
Răscoală potopul iernatic
Pe lume să-și verse urgia.

Nu-s ceruri, nu-i zare, nu-i rază
Și firea se zbate să moară,
Și urlet de glasuri de fiară
Pătrunde prin noaptea de groază.

Pierduți și cu inima ruptă
De groază și chinul sălbatic,
Pe cîmp, cu potopul iernatic
Amar cărăușii se luptă.

Se vaietă ca jalnica toamnă,
Și-n vite lovesc și le-ndeamnă
Să tragă, să taie nămeții.

Dar frîntă e coarda puterii
În trupul sărmanelor vite.
„O, scapă-ne, doamne slăvite!“
Ei strigă în prada durerii.

Dar rugile, vai! li-s deșarte
Și iadul pe dînșii se varsă.
De-amaruri li-i inima arsă
Și-i zguduie groaza de moarte.

În groaza și-n dorul de viață
Dejugă... iau boii, fac cruce
Și pleacă, ei, triste năluce,
Pierduți în Sahara de gheață.

E ziuă și stat-a urgia...
Dar unde-s acum cărăușii?
Sărmanii... dorm veșnic cu dușii
Și trist țintirim li-i cîmpia.
În groaza pieirii, ei, bieții.

ȘI TOTUȘI

La ce și astăzi ca atunci
La tine să mă-nchin,
Cerșind o rază să-mi arunci
În noaptea mea de chin?

Și în genunchi la ce să-ți cad
Cu-a dorului dureri,
Cînd azi în gînd nu-mi mai recad
Părerile de ieri?

Cu alte visuri, spre alt port
Acuma mă îndrept,
Din tot ce-a fost, azi nu mai port
Nimic în al meu piept.

Și totuși, dacă tu ai vrea
Cu mine să te-ndrumi
Pe-aceeași sfîntă cale grea,
Spre tot aceleași lumi,

Te-aș adora pîn' la mormînt
Și m-ar urma în veci,
Cu raza lui, amoru-ți sfînt
Spre noaptea morții reci.

PE GEAMUL MEU

Pe geamul meu răsar și se dezvoltă
Măiestre flori de gheață argintie.
Mi-e rău, și-i frig... și-n sobă cine știe
Cînd o s-aud a flăcării revoltă!

E cerul sur și corbi s-alung prin boltă
Și-un dor funest din inima-mi pustie
Se leagă-n stih ce nu-l pun pe hîrtie,
Gîndind c-ar da prea jalnică recoltă.

De chin amar, cu mîna îmi strîng pieptul
Și să nu țip nebun de disperare,
Îmi încleștez cu forță recea gură.

La cupa asta oare-avut-am dreptul?
O, Christ, o, Christ, tu cît ai fost de mare
Și ce pahar mortal ți se dădură!

OCHII

Pe cărare, sub arțari,
Mă-ntîlnii cu doi tîlhari
Fără arme de-ncărcat,
Fără roibi de-ncălecat.
Și cei neaoși hoțomani
Nu-mi prădă punga cu bani,
Ci-mi prădară mințile,
Somnul și dorințile,
Somnul și puterile
Și toate plăcerile;
De mi-i traiul cu urît,
Și fiere de amărît,
Și știu focul inimii
Și dorul ce cîne mi-i.

FARMEC DE VARĂ

E vară... și slava-i senină, și-ți pare
Abisuri albastre al apelor fund.
Miresme, ca-n raiuri, prin aer pătrund,
Și-n tot e splendoare.

Cu hohot izvorul pe vale s-aruncă,
Cîntările-n ramuri măiestre doinesc,
Și cîntă din frunză și-n frunze pocnesc
Flăcăii, prin luncă.

Voioși, cocostîrcii, în slava senină,
Trag hora-n plutire, mișcîndu-se lin;
Iar vara, cu glasul de cîntece plin,
Se scaldă-n lumină.

În ape-adormite, cu-o liniște sfîntă,
Dorm ramuri de umbră și umbră de stînci,
Iar cucul departe prin codrii adînci
Aleanul își cîntă.

Pe culme răsună o doină măiastră,
Și fluturi de aur în soare se scald,
Și tremur din aripi pe văi de smarald.
Și zarea-i albastră.

Ce dulce-i cînd doarme în suflet mîhnirea
Și chinul... alene, pe iarbă întins,
Să cugeți la basme... și-n gol necuprins
Să stai cu privirea.

Mi-e sete de unda-ți, o, Lethe, uitării
Să dau ale lumii mizerii și chin,
Să pot în viață, în tihnă, să-nchin
O oră visării.

ÎN CĂTĂNIE

Şi m-apucă sările
Numai cu oftările,
Şi mă strîng curelele,
Şi mă ard oţelele:
Că de silă colo-n sat,
Pentru ele, mi-am lăsat
Părinţii suspinelor,
Şi ogorul spinilor,
Pluguleţul ploilor,
Şi casa nevoilor;
Şi pe mîndra singurea,
Galbenă de jale grea,
Ca frunza pe-o rămurea.

ÎNTÎLNIRE

Nu mai credeam c-am s-o mai văd vreodată,
Căci erau ani din ceasul despărțirii,
Dar ea-ntr-o zi îmi apăru privirii
Cu chipul slab și-n zdrențe-nveșmîntată.

Și m-a privit atît de-ndurerată,
Că mila ei mi-a-nvins tăria firii.
Am stat în loc și, robi compătimirii,
Am prins a ne vorbi ca altădată.

Mișcați pînă la lacrimi fiecare,
Ne-am spus un basm de munci și suferință,
Apoi ne despărțirăm cu-ntristare!

Căci, vai, eram ca cei ce-n vasta mare,
Luptînd cu munți de apă, n-au putință
Ca unul altuia să-și dea salvare...

FRATRICIDERE FATALĂ

Și pentru voi, insecte pieritoare,
Obscure lumi, ce furnicați prin tină,
Pămîntu-n spațiu, cu-o rotire lină,
Aleargă-n goana lui fulgerătoare.

Și pentru voi, cu noaptea reapare
Tăria-n mantă de luceferi plină,
Și pentru voi aduce-n cer lumină
Divina auroră-ndurătoare.

Și vai, sub pași, o, biete mici insecte,
Noi vă strivim! Și bruta fără minte,
Și geniul, asemeni unor secte

Profanatoare-a toate-cele-sfinte,
Mînjesc și calcă, făr' să vă respecte,
Obscurile cadavre și morminte.

COCOARELE

De-al toamnei palid înger exilate,
Cocoarele, în șiruri solitare,
Plîngînd în zbor, pornesc pe căi, în care
Doar fulgerul cu-aripi de foc s-abate.

Și-ntre pămînt și cer nentîmpinate
Decît de vînturi și de vitreg soare,
Proscrise, zbor spre oarba depărtare,
Neplînse de vreun ochi, neregretate.

Sărmanele! pe drum nepetrecute
Decît de nori — ei, sombri fii ai mării —
Cu-un zbor slăbit de spațiile mute,

Se duc! privind în fundul depărtării
Vreun orizont amic, să le salute,
Și să le curme drumul exilării.

FOCUL

După zile reci ca gheața,
Focule, veni și ceasul
Să-ți mai văd, iubite, fața,
Și cu drag să-ți ascult glasul.

Mor pădurile de gheață,
Ale căror flori și ramuri
Străluceau fără de viață
Pe-ale mele biete geamuri.

De-al meu frig și tremur pline,
Dragă foc, s-au dus acele
Zile, cînd doream de tine
Ca de dragul vieții mele.

Prin odaia mea săracă
Și ca racla de tăcută,
Pe păreți lumina joacă
Și cu umbra se sărută.

Ah! și-i trist că-s ani și iarăși
Tot stingher îți stau în față,
Dragă foc, unic tovarăș
În odaia-mi fără viață.

Numai inima mea știe
Ce-ntuneric mă-mpresoară,
Cît mi-i viața de pustie
Și ce jale mă doboară!

Cu puterea-ți adorată
Ah! de ce nu poți tu, foc,
Să-ncălzești, măcar o dată,
Inima-mi fără noroc?

Stau-nainte-ți, iar pe mine
Hainele-s fierbinți și-n casă
E căldură... Ah! și-n tine
Frigul inimii mă-ndeasă.

Nu-mi mai văd acum suflarea.
Și-ale iernii flori măiestre
Au pierit, ca încîntarea
Unui vis — de pe ferestre.

Ah! dar iată, ziua moare,
Iată noaptea-ncet se lasă,
Şi n-am muc de luminare
Şi lescaie n-am în casă...

Dar mai bine-i... Noapte-naltă
Vin, să nu-mi mai văd sicriul
Ce mă-nchide, laolaltă,
Cu nevoia şi pustiul...

SPRE RAIUL LOR

(Fragment)

Spre raiul lor drag
Cu dor zburînd,
Cocorii șirag
Se duc țipînd.

Splendorile-apun
Departe în zări
Și codrii se pun
Pe lungi oftări.

Vin nourii orbi
Din larg de mări
Și stoluri de corbi
Răsar în zări.

Prin codru trecînd
Pribeagul vînt
Se duce cîntînd
Funebru-i cînt.

Și doinele plîng...
Și-n sat, pe rînd,
Din plai și din crîng
Se-ntorc jelind.

. . . .

AMURGUL

Făt-Frumos cu păr de aur
Și cu manta de purpură,
Cît de plin de farmec ești!
Tu, cu fruntea-ncinsă-n laur,
Tu, frumos peste măsură,
Crai al zării pămîntești,

Vii, frumosule, și-n cale,
Mîndru-ți cîntă codru, lunca,
Și prin cîmp și văi te pierzi
Și spre culmi pășind agale,
Tu spre sate pornești munca
De prin cîmpurile verzi.

Duci în sate întristatul
Glas de doine tînguioase
Și rubin pui în ferești,

Și cu larmă umpli satul
Și pe albi pereți de case
Nori de flacări zugrăvești.

Către culme, sus la stîne,
Pornești turme adunate
De prin văi și de prin crîng.
Tu le mîi la deal, stăpîne,
Și de doine-ntunecate
Ochii tăi cu jale plîng.

Iată-n cale-ți stă pădurea:
Tu bujori îi pui în plete
Și-o dezmierzi duios și blînd;
Pe cînd ea, visînd aiurea,
Cu cîntări vrea să te-mbete,
Făt-Frumos bătut de gînd.

Dar ce stai uimit?... Devale
Tu vezi gîrla cum aleargă
Goală, fără de veșmînt —
Ea, copila cu păr moale,
Și cu dor de lumea largă
Și cu glasul plin de cînt.

Iat-o te-a zărit și beată
De rușine, tot mai tare
Fuge să s-ascundă-n lunci.
Tu, din culme rîzi de fată,
Și, să-i faci necaz mai mare,
Trandafiri în ea arunci.

Dar de ce senina-ți frunte
Pare tot mai întristată ?
Și de ce de-atîtea ori
Melancolic, de pe munte
Pînă-n zare, lumea toată,
Suspinînd, o tot măsori ?

Ah, te mistuiește para
Unei dragoste păgîne,
Unui vis și aprig dor !
Tu aștepți să-ți vie Seara,
Draga ta... Și-amar, stăpîne,
Așteptările te dor !

Nu mai vine... nu mai vine
Ea, a ta crăiasă dragă,
Cu păr negru, cu ochi dulci,
Iubitor s-o strîngi la tine,
S-o dezmierzi c-o jale vagă
Și la pieptul tău s-o culci.

Așteptîndu-ți mereu zîna,
Tu mantaua de purpură
Sus pe culme o întinzi.
Și te culci... sub cap pui mîna
Apoi sfîntul somn te fură
Și de visuri te coprinzi.

Iat-o cum cu-o dulce frică,
Tremurîndă și sfioasă,

Printre văi și printre stînci
Către culme se ridică
Seara, ea, a ta aleasă,
Doamna codrilor adînci.

Sfiicioasă, visătoare,
Vine-ncet, cu pasuri line,
Lăsînd văi și codrii verzi,
Ah, și-atît de mult îi pare
Pîn' s-ajungă sus la tine,
Tu, stăpîne, s-o dezmierzi.

Părul lung își despletește
Și flori galbene își pune
Ici și colo pe veșmînt.
Și se tot împodobește
Ca să-ți pară o minune
Cum nu-i alta pe pămînt.

Iat-o sus pe vîrf de munte,
Lîngă tine-acum ea șade,
Și cu dor sfios și lin,
Sărutîndu-te pe frunte,
Negru, peste tine cade,
Părul ei de farmec plin...

UITARE VREAU

De ce mi-arăţi tu, tristă suvenire,
Trecutu-mi, ţintirim plin de mulţime
De morţi, iubiţi şi, vai, neplînşi de nime,
Decît de glasul orei de-amintire?

Acolo, sub funebră-mpodobire,
Culcată-n mormîntală adîncime,
În tot aceleaşi frumuseţi sublime,
O, suvenir, văd moarta mea iubire.

Şi-a pierderii ei rană crud mă doare!
Uitare vreau, uitare şi tăcere...
Destul tribut de lacrimi arzătoare

Plătim durerilor, că totul moare,
C-al vremii val ne ia orice-ntristare,
Dar vai, şi orice clipă de plăcere.

VARA

Cu fruntea încinsă în mîndră cunună
De flori și de ramuri, ea vine de-aiurea,
Și mîndru, în cale-i, de cînturi pădurea
Răsună.

Ea vine cu spice de aur în mînă,
Iar vălul albastru, țesut din seninuri,
Îi joacă pe umeri, pe plinii ei sînuri
De zînă.

Și murmură-n preajmă-i și valuri și creanga
Și-n cale-i stă doina, aleanul cîntîndu-și,
Iar turmele-o-ntîmpin pe dealuri sunîndu-și
Talanga.

De-a pururi senină și caldă, măiastră,
Prin plaiuri, prin codri își poartă splendoarea,
Și rîde pe dealuri și joacă prin zarea
Albastră.

Pe culmi își oprește cîntarea și pașii,
Și-ascultă pe gînduri la doina din trișcă,
Și-n cîmpuri privește cum ritmic se mișcă
Cosașii.

Ca ziua de dulce ea rîde, și moale
Îi rîură părul în rîu de beteală,
Și roiuri de fluturi în jurul ei zboară
Pe vale.

Stă dealul și doarme, pierdut în misterul
Visării, iar gîrla, copilă sihastră,
Îi cîntă alături în haină albastră
Ca cerul.

Și cerul din nalturi în cale-i aruncă
Puzderii de stele... și gîrla tresare,
Și-aleargă în rîset mai vesel, mai tare
Spre luncă.

Duios se mlădie a lanului valuri,
Iar firea, de dragu-i adînc se-nfioară,
Și zarea s-aprinde mai mîndră, mai clară,
Pe dealuri.

Căci zîna măiastră revarsă-n tot locul
Splendoare și umple de doruri pămîntul
Și ține pe-afară și hora și cîntul
Și jocul.

Pe cîmp, cu bătuții de ploi și de vînturi,
Ea șade, și-i scaldă în aur și soare,
Și-ascultă, pierdută în lungă visare,
La cînturi...

Cu drag îi privește, și-o doare nestinsa
Iubire de dînșii, căci ei o dezmiardă
În doine și viața ar vrea să și-o piardă
Cu dînsa.

Căci pururi cînd vine ea, zîna pribeagă,
Pe cîmpuri să-i ție, pe-afară să-i culce,
Li-i lumea mai largă, li-i viața mai dulce,
Mai dragă.

Dar ochii se-ntunec... și cîntul îi moare...
Oftează, și fruntea și-o pleacă-ntristată,
Căci palida toamnă încet se arată
În zare.

S-apropie toamna, și-n brațe o strînge,
Pe frunte-o sărută și-i mîngîie fața,
Pe cînd ea adoarme, și-n pieptul ei viața
Se stînge.

De farmecul morții se-ntunecă firea,
Iar doinele pleacă din văi, și din dealuri
Și-n slavă se-nalță, din glasuri de valuri
Jelirea.

În plîngere-amară pădurea se-neacă,
Și-și rupe-n durere și părul și straiul,
Și-n galbene haine și valea, și plaiul
Se-mbracă.

Iar palida toamnă, în plîngeri nebune,
La creștet lințoliu de brumă îi coasă,
Și-n cîntece sfinte, pe-a morții mireasă
Îl pune.

Noroade de nouri, și jalnica ceață
Și vîntul cucernic s-adun lîngă dînsa,
Iau patul de ramuri pe care e stînsa
Din viață

Și-ncet, cu mîhnire... o poartă departe,
Pe maluri de ape, prin codri, prin zare,
La groapă ducînd-o cu plîns, cu cîntare
De moarte.

Se-ntind cu durere-a jalei ecouri,
Cînd vîntul îi cîntă-n evlavii prohodul,
De geme pădurea și plînge norodul
De nouri.

Izvoarele-o plîng și îi tînguie soarta,
Iar firea și-nalță la ceruri oftatul,
Cînd jos, de pe umeri, în zare pun patul
Cu moarta.

A norilor șiruri venindu-i pe urmă,
Și toamna și vîntul ținîndu-și oftarea,
Pe buzele morții își pun sărutarea
Din urmă.

Trist vîntu-n troiene de frunze îi sapă
Mormîntul... și-n plîngeri, cu inima arsă
De jale, foi moarte, pe moartă revarsă,
Și-o-ngroapă...

Un vis e viața, prin el ca proscrisul
O clipă trec toate, și astru și floare,
Și totul în noaptea pieirii dispare
Ca visul.

MILĂ

Nu puteam să ne iubim,
Dragostea ne este moartă,
Ne-nvrăjbeam și stam la ceartă
Și plîngeam că ne-nvrăjbim.

Mai tîrziu ne-am despărțit...
Și sînt ani de-atunci... Afară
Iarna țipă ca o fiară
Înjunghiată de cuțit...

Oare ea... ce-o fi făcînd?
Pe ce căi se istovește?...
Viforul cumplit răcnește,
Eu stau singur, lăcrămînd.

FLOAREA DIN CARTE

După vremuri de durere,
Desfac filele-ntre care,
Ca-ntr-o raclă, te am pusă,
Sfîntă floare, sfîntă floare.

Ai murit, o, da, iubito,
Ca și zilele acele,
Cînd te-am căpătat pe tine
De la mîna dragei mele.

Ai murit, ca și iubirea,
Ca și-acele vremi senine,
Azi, pierdut în amintirea
Lor, plîngînd privesc la tine...

Niciodată steaua serii,
Plutitoare-n cerul sfînt,
În doi ochi mai plini de farmec
Raza ei nu s-a răsfrînt.

Niciodată-un păr, din creștet
Despletit în ondulare,
N-a căzut pe-o mai sublimă
Și măiastră întrupare.

Și în piepturi, niciodată,
N-a găsit duioasa milă,
Un azil mai cald, mai dulce,
Ca în pieptu-i de copilă.

Nici un suflet n-a fost templu
Unei mai înalte vieți,
Nici o minte purtătoare
De mai multe frumuseți.

Și-a murit, o, da, iubirea,
Și-am rămas numai cu tine,
Floare moartă, floare moartă,
Suvenir din vremi senine.

Sărutîndu-te în lacrimi
Te închid din nou în carte —
O, tot astfel de-aș închide
Și-amintirile-mi deșarte.

Nu ți-aș profana sicriul,
Ai dormi în aste file,
Pînă cînd la poarta morții
Ar sosi și-a mele zile.

Doar atunci le-aș mai deschide,
Scumpă floare adorată,
Să te scald în lacrimi sfinte,
Pentru cea din urmă dată.

Și de cea din urmă oară,
Să-ți mai dau o sărutare,
Floare moartă, floare moartă,
Suvenire-nstristătoare.

. . . .

Astfel zice el și plînge
Privind floarea dintre file,
Și se pierde-n amintirea
Unor dulci și moarte zile.

URAGANUL

Pe-a zărilor gigantice portaluri,
În carul tras de geniile firii,
Tu vii, călcînd pe trupul liniștirii,
Ucisă de sinistrele-ți semnaluri.

Și ca o lume-n prada răzvrătirii
La glasul tău, stăpîne, oști de valuri,
Cu scuturi albe, fug din mal în maluri,
Frîngînd catarge și dînd prăzi pieirii.

Luciri de fulger ard pe stema-ți sfîntă ;
În cor haotic oștile te-aclamă
Și imn de slavă tunetele-ți cîntă.

Cu-a ta suită, tu, cel fără teamă,
Te plimbi, nevrînd de-a mersului tău țintă
Nici cerului, nici lumii să dai seamă.

IARNA

Din munte, cu vîntul cîntînd, te cobori
Tu, zînă drumeață,
Și alb îți e giulgiul și-n plete ai flori
Și stele de gheață.

Ești mîndră, o, zînă cu ochii cerești,
Venită anume
Din visuri, din basme, să plîngi, să jelești
Stingheră pe lume.

Iar mirele-ți — vîntul — în mîndru veșmînt,
Ca bradu-i de falnic,
Și-i sprinten la umblet, și mîndru la cînt
Și pururi șăgalnic.

El, vesel, cu tine se ține de joc,
De rîs și de glumă,
Te prinde și-ți pune săruturi de foc
Pe chipu-ți de spumă.

Tu-n glumă certîndu-l, din brațe-i te smulgi,
Dar iarăși te prinde
În brațe, și-ți cîntă, că pieptul sub giulgi
De dor ți s-aprinde.

În aer flori albe din sîn tu arunci,
El fluieră-alene
Și treceți pe plaiuri, prin codri, prin lunci,
Ca-n basme codrene.

Dar dînsul te lasă : tu tristă rămîi,
Stingheră pe vale,
Și plîngi după dînsul, și pașii ți-i mîi
Bătută de jale.

Rupi salba, din plete zvîrli albele flori
Urzite de tine
Din recea-ți suflare, din lacrimi de nori,
Din farmeci divine.

El cîntă sălbatic și-n codri adînci,
Cu rîsul, cu gluma
S-afundă. Tu, mută, pe plaiuri pui stînci
Mai albe ca spuma.

Adoarme natura... și nopțile-s lungi,
Și jalea-i stăpînă,
Și focul învie pe unde ajungi
Tu, jalnică zînă.

Intinzi împietrirea pe ape, și-o lași
Odihnei de piatră...
Și basme, și doine, și dragi copilași
Aduni lîngă vatră.

Din florile-ți albe coși giulgi și-l așterni
Din zare în zare,
Pe dealuri, pe plaiuri, pe munții eterni,
Pierduți în visare.

Pe codri pui albe podoabe și-i faci
Mai albi decît floarea,
Și-n giulgiuri țesute din ceață îmbraci
Și cerul, și zarea.

La casa nevoii din mers te oprești
Tu, tristă măiastră,
Și dealuri, și codri, și flori zugrăvești
Pe trista-i fereastră.

Stai dusă în visuri... și ochii ți-s orbi,
Și-i liniște-adîncă ;
Pătrunde doar plîngeri de glasuri de corbi
In pacea din stîncă.

A stelelor raze și luna cu-a ei
Lumină se-ngînă
Cu focul cel magic, ce arde-n scîntei
Pe giulgiul tău, zînă.

Pui roze pe fețe de veseli copii,
Și-n tristele goluri,
Pe dealuri, pe codri, pe albe cîmpii
Porți negrele stoluri.

Prin stepe, tu, zînă, cu ochi visători,
În piept cu oftarea,
Pe pînze ca spuma, pe perini de flori
Îți culci întruparea.

În somnu-ți El vine, la piept tu îl strîngi,
Și-n pletele-i dese
Pui fruntea-ți și tremuri de dragu-i și plîngi
Să nu te mai lese.

Cînd dînsul departe cu mîndri flăcăi,
Cu fete, se prinde
La jocuri și-n glume, șezîndu-le-n căi,
De haine le-ntinde;

Cînd dînsul prin lume doinește mereu,
Nici vrînd să mai știe
De tine, de jalea, de dorul tău greu,
De viața-ți pustie.

Din visu-ți stingheră, oftînd te deștepți...
Și gemi în suspine,
Că-ți pare-o vecie de cînd îl aștepți
Și el nu mai vine!

Dar calde fioruri prin tine simțești
Și-amar în păgîna
Durere a Morții, din plaiuri pornești
Și jalnic cu mîna

Iei albele-ți giulgiuri din văi, din cîmpii,
Iei floarea-ți din ramuri,
Iei roze din fețe de veseli copii,
Iei codrii din geamuri.

Și iei împietrirea din ape și pleci
În gene cu plînsul,
În suflet cu iadul, cu noaptea de veci,
Și-n gîndu-ți cu dînsul.

Fiorii vieții în tine se stîng,
Puterea-ți se curmă
Și corbii în haine cernite te plîng,
Venindu-ți pe urmă.

Cu-o mînă de suflet tu urci către munți,
Bătută de jale.
Și slabă și pală, abia mai înfrunți
Pieirea-ți în cale.

În munte departe — al somnului loc —
De lume ferită,
Tu, zînă stingheră și fără noroc,
Rămîi adormită...

BARCA

Zvîrlită de talazuri și de vînturi,
O barcă stă pe țărmul singuratic:
Cu ea, ah, cîți pornit-au furtunatic
Spre țărmi doriți, împinși de-nalte-avînturi?

Și cîți vîslind spre țărmi cu flori și cînturi,
Și-n veci nedezmierdați de vînt iernatic,
Nu căzu prăzi oceanului sălbatic,
Sub vitreg cer, departe de pămînturi?

Pe trist ocean, prin vînt și noapte-adîncă,
Spre țărmi visați, tu, Barcă, — tu, Dorință —
Vai, cîți ai dus și cîți vei duce încă!...

Dar cine, cînd? din culmi de valuri grele,
Cu-o flamură și-un imn de biruință,
Vor saluta limanurile-acele?...

NU VREAU SĂ PLÎNGI

Nici pana mea în stihuri nu va pune
Duiosu-ţi nume, dulce întrupare,
Nici la auzul lumii muritoare,
Vreodată, a mea gură nu-l va spune.

Ci mut, asemeni stîncilor străbune,
Răbda-voi dorul cel fără-ndurare,
Să mă consume, şi cu-a morţii floare
El opera, zîmbind, să şi-o-ncunune.

Pe stihul meu, privirea ta sublimă
Căzînd cumva, să nu ştii niciodată
Că-ntr-însul plînge propria-ţi victimă.

Nu vreau să plîngi! O lacrimă picată
Din ochiul tău m-ar arde, ca o crimă,
O, înger pur, ca cerul fără pată!

SONET

Prin văl de lacrimi, tu, îndurerată
Privești la pat, din care faci tarabă,
Pe care-n silă-ţi vinzi oricui întreabă
Sărmana-ţi întrupare profanată.

Sînt ani de-atunci!... Tu, sfîntă și curată,
La poarta muncii, cu-a ta mînă slabă,
Băteai, cerșind, umilă ca o roabă,
Primirea ta, dar... poarta sta-ncuiată...

Mureai, — cînd, Prostituţia murdară
Și Moartea-n faţa ta, venind, îţi zise:
Cu care, din noi două, mergi, fecioară?

Ah, cît în loc te-opri a tale vise
Și cît ai plîns, cînd ele te-mplorară,
Ca să nu pleci, spre-a morţii lor abise!...

CU CE MĂ LEGARĂ ?

Ochii tăi cei tinerei
N-au nici lanţuri, nici curmei,
Cu ce mă legară ei ?...
Că m-au dat la dor legat,
Ca să-i fiu mîndrii argat ;
De cu seară pînă-n zori
Să-i fiu slugă pe plînsori,
Şi din zori pînă-n noptat
Să-i slujesc tot pe oftat...

CĂTRE PĂRINȚI

În fiii voștri, ei, vlăstare caste,
Sădiți sublima floare a iubirii
De toate cîte ne apar privirii
În tină jos, și-n cerurile vaste.

Dintr-înșii timpii grei să facă oaste,
Ce-n triumfarea cauzei omenirii
Să-nvingă, sau să cadă prăzi pieirii,
În sfînt război cu relele nefaste.

Ca zei, în pieptul lumii să sădească
Amor, dreptate și avînt atletic,
Și spre limanuri să călăuzească,

Cu crini și roze-ncununați poetic,
Ai lumii timpi de aur să-nflorească,
Pe țărmi visați de sufletul profetic.

SONET

În umedul ce-n gene s-adumbrește
Nu porți, cumva, tu, albă întrupare,
Magia dulce, ce în el o are
Bătrînul vin, ce-n cupă strălucește?

În roua, ce în ochii tăi plutește,
Pe frumuseți cerești, nu porți tu oare
Ceva din Rîul ce dădea uitare,
Pe-acel bătrîn, ce-n basme mai trăiește?

Tu nu-mi răspunzi... căci nu știi nici tu
poate
De ce, cînd sorb din ea cu-a mea privire,
Mă lasă beat și uitător de toate.

O fi avînd, o, dulcea mea iubire,
Alte minuni așa frumos create,
— Ca ochii tăi, — nemuritoarea fire?

SPERANȚA

Speranță, tu, a vieți-mi Zee Mare,
O,-ndură-te și din a tale sfere
Coboară-te-n mărire și putere,
Și bietei mele inimi dă-i scăpare.

Cum pot sta rob decepțiilor oare,
Cînd lumea în talazuri de durere
Se zbuciumă și desperată cere,
La fiii ei, o mînă salvatoare?

In lupta-n care visul meu mă mînă,
Susține-mă tu, Zeea mea măreață,
Proteje-mă cu sceptrul tău, stăpînă;

Căci ce povară e prea grea, și care
Liman e prea departe, cînd prin viață
Cu noi mergi tu, Speranță-nălțătoare?

SONET

Al vieţii vînt, spre ţinta lui nebună,
Oricît şi-n orice parte te îndrume,
Despartă-ne şi munţi şi mări în spume
Şi-abisele cu noaptea lor străbună.

Fii dincolo de peritoarea lună,
Ori moartă fii... şi ţărna-ţi fără nume,
Din margine în margine de lume,
Pribeagă zboare, dusă de furtună,

Din gîndu-mi totuşi, tu nu vei dispare...
Nici spaţiul, nici timpul ce doboară
Gigantici munţi, cetăţi triumfătoare

Şi sceptre mari de faimă legendară,
Nu vor putea, iubito, să-mpresoare
Fiinţa ta, în a uitării sară.

BOGAŢILOR

Nesăţioasă bandă de reptile,
Pe-ai lumii fii, din floarea tinereţii
Durerilor îi daţi şi jertfă morţii,
Încununînd cu spini ale lor zile.

Cu-ai voştri zbiri — ei brutele servile —
Voi pînă dincolo de ţărmii vieţii
Întindeţi iadul şi goniţi profeţii
Ce vin să-ndemne lumile rebele.

Pe cer înscriţi verdictul de osîndă :
Că iadul sta-va-n cale la oricine
Nu s-o tîrî şi n-o vrea să se vîndă.

Desfăşuraţi stindardul de ruină
Şi faceţi fiii lumii să se-nchine
Nu bunilor, ci lumii de minciună.

UNUI RENEGAT

Cum ceru-şi schimbă zările pe dealuri
Astfel pentru edenul desfătării,
Tu rînd pe rînd îţi schimbi şi dai uitării
A tale aspirări şi idealuri.

Statornicie-nvaţă de la valuri
Şi mergi cum vrei pe calea renegării,
Dar nu zvîrli cu tina defăimării
În cei ce nu vîslesc spre orice maluri.

Sublimi profeţi! Tu ştii, hermafrodite,
Că gura ta de cerber oricît latre-i,
Ei nu s-abat din căile sfinţite

Ca cei ce stau la sînul sfintei Patrii?...
Cu rostul ce-l avură în vremile trăite...
Reptilă, tu stai la sînul Cleopatrei...

ANEXĂ

ASUPRA ARTEI

Sîntem aproape de zorile unei noi epoce artistice.

Amurgul răposatei arte a fost grozav de urît... Copiii ei s-au zbătut din toate șubredele lor forțe ca să-și întărească armele de luptă, dar mediul în care s-au născut a fost prea aspru pentru ei, copii schimonosiți și anemici, ca să nu se stingă, ca niște specii intermediare, în grozava luptă pentru trai. Se așteptau instrumente mai sănătoase, harfe cu sunete mai pline și mai adevărate, care să îmbărbăteze inimile, să ne arate viața în toată complexitatea ei... Și așteptarea asta n-a fost zadarnică. Semnele s-au arătat.

Un curent de viață nouă a început să însuflețească harfele, pînzele, penelele și daltele artiștilor... Și dacă mai sînt dintre aceia cari iau răsăritul drept amurg, apoi efectele producțiunilor lor, fie cît de puternice pentru moment, se vor întuneca treptat sub razele puternice ale noului soare.

Şi nu e nefirească schimbarea aceasta de tranziţie a artei. Dar pentru a se lămuri mai bine chestia — şi aceasta o facem pentru acei cari n-au voit încă să înţeleagă, ori că, deşi înţeleg destul de bine ce s-a spus şi ce spunem şi noi în această privinţă, dar un ce tainic îi opreşte de a se despărţi de aceea ce le-a fost aşa de drag pînă acum şi de care o mare parte din viaţa lor a fost strîns legată — zicem, pentru a lămuri mai bine această chestie, vom căuta să arătăm ce este arta şi ce rol are ea în dezvoltarea morală a omenirii.

Nu mai încape îndoială că un artist trebuie să aibă neapărat un ideal comun cu al unui politician sincer şi convins, de pildă, sau cu al oricărui alt luptător care îşi are ca ideal mersul înainte al omenirii. Însă marea diferenţă ce pare a fi între artist şi semenii lui este deosebirea sistemului de luptă. Căci ce este artistul ?

Dacă ne-am lua după teoriile metafizice am zice că artistul e o fiinţă supraomenească, inspirată din altă lume, cu totul străină de aceea în care trăieşte, şi a venit între noi numai ca să ne uimească cu imagini de prin stele, din lumi nevăzute, unde fantazia lui, aşa de puternică, a lucrat de şi-a clădit palate negrăit de frumoase... N-am voi să o mai lungim cu metafizicismul, că ştim bine unde duce el. Chestia asta s-a lămurit de atîtea ori. E destul să ştim că teoria aceasta şi-a trăit traiul numai ca o simplă teorie, ea n-a putut fi transformată într-un adevăr. Să presupunem însă că misia artistului ar fi într-adevăr aşa cum o zic partizanii metafizicii, ca să ne ridice prin lumi visate, sau să ne cînte propriele lui senti-

mente egoiste... Nu-i vorbă, ridicarea aceasta în lumi fantastice, ca să uităm pe o clipă patimile și suferințele care se frămîntă ca o mare înfuriată sub noi și să ne ridicăm deasupra în lumi nevăzute, în domeniul fanteziei, ar fi frumoasă pentru un moment... Dar te întreb, artistule, întrucît contribuiești tu, prin asemenea artă, la emanciparea fraților tăi de jos care sufăr și care de la tine așteaptă îndrumarea pe o cale mai bună către un liman mai sfînt și mai frumos?

Arta nu este decît o zugrăvire exactă a lumii din afară, dar o zugrăvire măiastră, așa încît ceea ce a produs artistul să fie un colț adevărat de lume și viață. Și să presupunem că artistul a luat să zugrăvească o parte rea și putredă a societății... Prin talentul lui, prin puterea lui de zugrăvire, ne prezintă adevărul așa de îngrozitor, încît ne cutremurăm de realitatea lui și, printre unii din noi, ar trezi chiar energia de a lupta pentru înlăturarea lui.

Așadar, cînd societatea în care trăiește artistul e aproape un cadavru înțesat de paraziți, cînd din toate părțile nu auzi decît un plîns sfîșietor de mizerie, glasuri înăbușite de spectrul hidos al foamei, cînd vezi toată larma asta de glasuri confuze și desperate care, însetate de un liman, se zbat aproape fără nici o rază de nădejde; cînd milioane de vieți se sting fără adăpost și fără hrană, într-un veac unde gîndirea omenească a adus mijloace cari să înlesnească lupta pentru trai cu natura, iar nu lupta dintre om și om... — tu, artist, stai deoparte și ne spui visele ori nostalgiile tale de mormînt?... Vai, dar tu nu ești ca noi; pe tine te-a înzestrat firea cu o organizație mai deosebită, în tine vibrează niște coarde mai fine,

urechea ta poate prinde mai lămurit ecoul ăsta în care se răsfrînge toată jalea și plînsul unui neam întreg de obijduiți! De ce să nu-i asculți? De ce să nu închegi plînsul lor în graiul tău sfînt și nepieritor?...

Poate e drept să ai și momente de acelea cînd pe tine, suflet abătut, te cuprinde un dor nebun de o liniște eternă, de Nirvana... Poate, în truda nesfîrșită a sufletului tău, ți-ar plăcea mai mult să ne spui cît de tihnit ai dormi sub un tei, la marginea unei ape cîntătoare, în pacea blîndă a amurgului... Te credem. Și în noi se deșteaptă cîteodată o asemenea nostalgie vagă. Dar cît de măreț ar fi atunci cînd ți-ai socoti viața legată de a tuturor celorlalți cari sufăr — și cari sufăr poate mai mult decît tine!

Negreșit că aici nu pomenim de aceia cari fac din pesimismul lor un decadentism degradator; vorbim numai de aceia care simt și își exprimă sincer ceea ce simt, fie decepționiști, fie și mai în bine crezători.

Am spus la începutul acestui articol că o nouă epocă artistică e destul de firească.

Societatea actuală nu mai poate sugera unui adevărat artist aceleași senzații pe care le sugera acum patruzeci de ani. Sunetul unui bucium nu-l mai afundă acum într-o visare vagă, ci în cîntecul acela el citește altceva mai atingător, mai plin de viață; e doina sfîșietoare a unui neam pribeag și nenorocit care în sunetul acela de bucium n-a pus decît jalea adevărată a mizeriei lui, mizerie pe care artistul a început s-o priceapă. Și aceasta este arta care ne trebuie acum.

La noi, cîțiva scriitori de talent ne-au dovedit că mizeria acestei societăți e destul de mare, ca să nu le atingă coardele inimii — și bătăile sufletului omenesc să nu-i preocupe mai mult decît nostalgiile vagi.

Negreşit că inepţiile la noi apar cît de dese; dar acestea nu ne preocupă. E destul că puţinii scriitori de talent pe care îi avem, deşi stăpîniţi încă de acel decepţionism caracteristic veacului, totuşi au început să se pătrundă de marile principii moderne şi să-şi umple întrucîtva sufletul şi de „viaţa celorlalţi".

EPOCA DE TRANZIŢIE

Am arătat în numărul trecut că o nouă epocă artistică se naşte, şi că e firesc să se nască. Însă între vechea epocă artistică şi cea pomenită este o prelungire sau o linie de contact a artei care apune cu a celei care se naşte.

Aceasta însă nu este o fază a artei, nici o epocă în înţelesul larg al cuvîntului. Ea este, după noi, un ecou al vechiului curent artistic, caracterizat prin pesimism, curent care a fost cu atîta mai puternic cu cît el a fost reprezentat de artiştii cei mai geniali... Şi acest ecou are să răsune multă vreme, din ce în ce mai slab nu-i vorbă, dar are să răsune, căci el a imprimat în organizaţia noastră psihică, destul de adînc, notele nemărginit de duioase caracteristice lui.

Această linie de contact o vom numi *epoca de tranziţie,* deşi cuvîntul de *epocă* nu ne pare tocmai potrivit.

Vom căuta să ne lămurim mai bine.

Arta, pînă acum, a trecut prin atîtea faze. Și aceste faze au fost născute negreșit de condițiunile societății și determinate de mediul în care artistul a trăit. Așa, de pildă — după cum ne arată așa de clar și valorosul nostru critic Gherea — arta rămasă de la grecii vechi nu ne reprezintă decît lumea și viața de atunci. Cînd Grecia antică era încurcată numai în războaie și o mare îngrijire se da dezvoltării corpului omenesc prin felurite exerciții, artistul n-a avut decît să ne arate acel corp omenesc dezvoltat și plin de vigoare în goliciunea lui ; deci el nu putea să ne reprezinte altceva decît formele goale și scenele de luptă ale concetățenilor săi, în care el, artist, privește la agonia grozavă a inimicului și ne arată cum concetățenii lui știu să ucidă mai bine. În Evul Mediu tot așa. Producțiunile artistice ale Evului Mediu sînt în cea mai mare parte determinate de subiecte religioase și închipuiri extravagante. Dar acestea au fost explicate mai bine, altă dată, de alții.

Ne vom ocupa acum de altceva.

Am denainte pe Alfred de Musset. Alfred de Musset a fost unul dintre acele suflete chinuite de problema grozavă a existenței. El a sperat poate la început, a plîns apoi, și la urmă a găsit că el n-are nici un rost în viață, n-are altă chemare, și tot ce-i rămîne nu e decît să rîvnească cu un dor sălbatec liniștea eternă... Alfred de Musset a fost deci un pesimist. Și pesimismul este formula artei care ne precede.

Alfred de Musset și semenii lui au plîns și au blestemat existența ca pe o hazardare oarbă și fără nici o țintă. Viața pentru ei n-are sens, lumea asta furnică așa, ca pulbera în imperiul unei raze, fără a fi supusă altei legi decît morții. Ei doresc stingerea eternă, prăbușirea planeților scăpați din orbite, și arăt cît

de bine ar fi cînd totul s-ar scufunda într-o pace nesfîrșită.

Noi, ceștialalți, credem din contră că viața, odată ce ne este dată, trebuie s-o trăim, și dacă ne este dată s-o trăim, ea trebuie să fie supusă unei legi mai drepte, condițiunele existenței nu trebuie să fie așa de grele, și dacă sînt astăzi grele condițiunele existenței, apoi n-avem cuvînt să conchidem dintr-asta că viața n-are sens și că singurul ideal ce ne rămîne este acela de a muri.

Nu mai încape îndoială că, decît mizeria acestei societății, am preferi de o mie de ori mai mult tihna neființei; dar noi avem convingerea nestrămutată că o societate mai bine alcătuită și mai dreaptă va urma acesteia.

Așadar pesimismul este protivnic convingerilor noastre. Însă punem întrebarea: pentru ce puținele producții artistice mai sănătoase, care se nasc acum, sînt totuși însoțite de acel ecou de decepție, de jale și nesiguranță, și de ce întotdeauna acestea plac mai mult și par mai simțite?

Vom cerca să răspundem.

Arta, s-a zis de atîtea ori, are o imensă influență asupra sufletului omenesc. Artistul, prin organizația lui nervoasă mai deosebită, e stăpîn pe noi, și dacă nu pe toți, dar pe cea mai mare parte desigur că este. El ne face să plîngem sau să rîdem, să privim lucrurile mai în rău sau mai în bine, după cum simțirea lui e predispusă într-un sens ori într-altul. Și, cum pesimismul a fost reprezintat de niște genii, e foarte firesc ca un artist de astăzi, fie cît de în bine crezător, să ne dea în opera lui — de altminteri sănătoasă — și cîte o notă de melancolie...

Artiștii care și-au plîns cu atîta măiestrie și sinceritate speranțele lor pierdute, credințele moarte și

neînlocuite cu nimic, trebuiau să lase şi denaintea lor un ecou viu de tristeţe, ecou care vine să-şi amestece notele şi cu acelea ale noului curent.

Am spus că producţiile artistice de azi, în care sînt amestecate şi note de melancolie, plac mai mult şi par mai simţite. Care să fie cauza? Desigur că o înţelegem fiecare. Sînt condiţiunile grele ale societăţii actuale, pe de o parte, şi o predispoziţie neînvinsă spre melancolie, pe de alta, predispoziţie condiţionată de starea mizerabilă a societăţii, cu lipsa ei aproape complectă de sinceritate şi de sentimente adevărate! Afară de aceasta, mai trebuie vreme pînă cînd inima să se poată împăca cu mintea. Intelectul judecă şi străbate cît de mult înainte, dar voinţă nu e, inima e cucerită şi ranele ei sînt prea mari ca să nu-i placă mai mult notele acelea duioase care o ating ca picuratul trist al unor lacrimi plînse de o fiinţă scumpă...

Am zis că sîntem într-o aşa-zisă epocă de tranziţie a artei, şi credem că avem dreptate. Ca să se şteargă pe de-a-ntregul urma asta de decepţionism, ne-ar trebui un geniu-artist al principiilor noastre, care, purtîndu-şi ochii pe marea aceasta turbure şi vijelioasă a existenţei, să ne cucerească inimile prin note puternice de energie şi, cu focul inimii lui, să ne lumineze calea prăpăstioasă către un ţărm mai fericit.

CUPRINS

Pag.

SPRE ȚARMUL DREPTĂȚII

POSTUME

ANEXA

În colecția
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
au apărut :

I. I. Mironescu
OAMENI ȘI VREMURI
228 pag. 3,25 lei

*

Ion Păun-Pincio
VERSURI, PROZĂ, SCRISORI
196 pag. 2,65 lei

*

Spiridon Popescu
PAGINI ALESE
182 pag. 2,95 lei

*

I. C. Vissarion
SCRIERI ALESE
180 pag. 2,60 lei

Responsabil de carte: T. Avramescu
Tehnoredactor: I. Horga

Dat la cules 17.08.59. Bun de tipar 09.09.59. Continuare de tiraj 8.150 ex. Hîrtie cărţi şcolare de 65 gr. m². Format 700×1000/32. Coli ed. 5,20. Coli de tipar 6. Ediţia II. Comanda 4367. Planşe tipo 1. A. nr. 1300. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R—1.

Tiparul executat sub com. nr. 91090 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

